

DIAGNOZA STANU GMINY KSIĄŻ WIELKI

w obszarach: gospodarczym, społecznym i przestrzenno-środowiskowym

przygotowana w ramach prac nad Strategią Rozwoju
Miasta i Gminy Książ Wielki na lata 2025-2035

Spis treści:

1. Wstęp	4
1. Struktura diagnozy	4
2. Podstawowe dane o gminie	5
2. Obszar Gospodarczy	9
1. Przedsiębiorczość	9
2. Rynek pracy	12
3. Dostęp do usług	14
4. Rolnictwo	15
5. LASY	17
6. Gospodarowanie gminą – sytuacja budżetowa	18
7. Dokumenty Strategiczne gminy	22
8. Współpraca samorządu gminnego z partnerami	22
9. Środki z programów pomocowych	23
10. Organizacje pozarządowe	26
11. Centrum Usług Wspólnych	27
3. Obszar społeczny	28
1. Demografia	28
2. Bezpieczeństwo	32
3. Edukacja	33
4. Pomoc społeczna	36
5. Zdrowie	36
6. Kultura, rekreacja, turystyka	37
7. Zabytki	38
4. Obszar przestrzenny i środowiskowy	40
1. Zagospodarowanie przestrzenne	40
2. Środowisko - wody	40
3. Obszary chronione	43
4. Infrastruktura transportowa	44
5. Telekomunikacja	45
6. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	45
7. Ochrona powietrzna	46
8. Energia elektryczna	47
9. Gaz	47
10. OZE	48

11.	Odpady	48
5.	Planowany Park Technologiczny w Książu Wielkim	49
6.	Obszary Strategicznej interwencji.....	52
7.	Dane przekrojowe i porównawcze	54
1.	Kluczowe wskaźniki dla Gminy Książ Wielki w latach 2017-2023 (GUS, 2023).....	54
2.	Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy.....	54
3.	Syntetyczny wskaźnik rozwoju Gminy.....	67
4.	Podsumowanie	70
8.	Źródła danych.....	72

1. Wstęp

1. Struktura diagnozy

Niniejsza diagnoza stanu Miasta i Gminy Książ Wielki została przeprowadzona w ramach trzech obszarów:

1 – **obszar gospodarczy** (rozdział drugi diagnozy)

2 – **obszar społeczny** (rozdział trzeci diagnozy)

3 – **obszar przestrzenno-środowiskowy** (rozdział czwarty diagnozy)

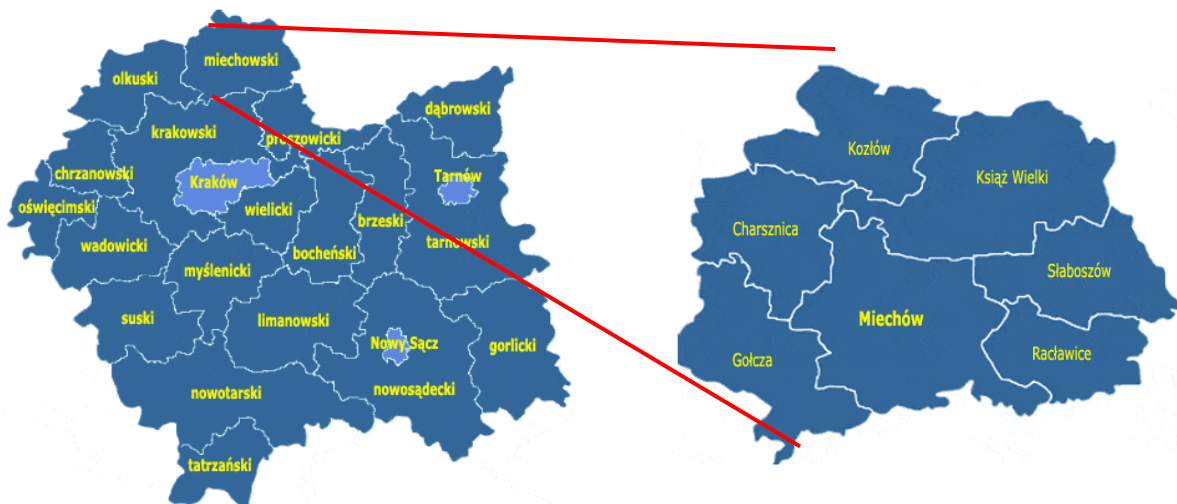
W rozdziale piątym zamieszczono podstawowe informacje o kluczowym potencjale rozwojowym gminy – planowanym parku technologicznym w Książu Wielkim przy trasie S7. Rozdział szósty odnosi się do uwarunkowań regionalnych – czyli Obszarów Strategicznej Interwencji na terenie Gminy Książ Wielki.

W rozdziale siódmy dokonano kompleksowej analizy porównawczej w oparciu o wskaźniki rozwojowe w analizowanych obszarach gospodarczym, społecznym oraz przestrzenno-środowiskowym.

2. Podstawowe dane o gminie

Gmina Książ Wielki - gmina miejsko-wiejska położona w województwie małopolskim, w powiecie miechowskim.

Małopolska i powiat miechowski

Gmina Książ Wielki - sołectwa

Gmina graniczy z:

- od północy: Gmina Wodzisław (powiat Jędrzejowski, województwo Świętokrzyskie),
- od wschodu: Gmina Działoszyce (powiat Pińczowski, województwo Świętokrzyskie),
- od południowego – wschodu: Gmina Słaboszów (powiat Miechowski, województwo Małopolskie),
- od południa: Gmina Miechów (powiat Miechowski, województwo Małopolskie),
- od południowego – zachodu: Gmina Charsznica (powiat Miechowski, województwo Małopolskie),
- od zachodu: Gmina Kozłów (powiat Miechowski, województwo Małopolskie).

Liczba miejscowości na terenie gminy – 24

Liczba sołectw – 22:

Anatolka, Boczkowice, Cisia Woda, Cisie, Częstoszowice, Giebułtów, Głogowiany – Stara Wieś, Głogowiany – Wrzosy, Konaszówka, Krzeszówka, Książ Mały, Książ Mały – Kolonia, Książ Wielki, Łazy, Małoszów, Mianocice, Moczydło, Rzędowice, Tochołów, Trzonów, Wielka Wieś i Zaryszyn.

Gmina leży na pograniczu Garbu Wodzisławskiego i Wyżyny Miechowskiej (makroregion Niecki Nidziańskiej). Wyżyna Miechowska zajmuje południową część gminy Książ Wielki i jest obniżona tektonicznie w stosunku do położonego na północy gminy Garbu Wodzisławskiego.

Gmina Książ Wielki ma 4 879 mieszkańców, co stanowi prawie 10% ludności powiatu miechowskiego.

Powierzchnia gminy to niecałe 138 km² co stanowi około 20% powierzchni powiatu miechowskiego.

Gęstość zaludnienia to zaledwie 38 osób/km² (gęstość zaludnienia dla powiatu miechowskiego 72 osób/km², Województwa Małopolskiego 226 osób/km², Polski 123 osoby/km²).

Powierzchnia gminy Książ Wielki wynosi 13 750 ha, 67% jej powierzchni zajmują użytki rolne, natomiast 27% stanowią lasy. Grunty rolnicze to głównie grunty orne (94,5% powierzchni użytków rolnych), sady (2,2%), łąki trwałe (2,0%) i pastwiska trwałe (1,3%).

Główną osią komunikacyjną gminy jest droga krajowa E-7 Gdańsk – Warszawa – Kraków – Chyżne, będąca jednocześnie drogą międzynarodową S-7. Droga ta prowadzi ruch tranzytowy,

stanowi dla gminy podstawowe połączenie z najbliższymi ośrodkami wojewódzkimi: Kraków (50 km) i Kielce (60 km) oraz miastami powiatowymi: Miechów (15 km), Jędrzejów (30 km). Na terenie gminy nie występują linie kolejowe, najbliższą stacją kolejową jest stacja kolejowa w Kozłowie.

Obszar gminy znajduje się w regionie klimatycznym śląsko-małopolskim, o następującej charakterystyce wartości średnie:

- temperatura stycznia: 3 st. C
- temperatura lipca: 17,8 st. C
- czas trwania termicznej zimy: 92 dni
- czas trwania termicznego lata: 91 dni
- liczba dni pogodnych: 62 dni
- liczba dni pochmurnych: 122 dni
- roczny opad atmosferyczny: 610 mm
- liczba dni z szatą śnieżną: 80 dni
- na terenie gminy przeważają wiatry z kierunku zachodniego

Rys historyczny Książa Wielkiego – kluczowe daty

1120 r. - pierwsza wzmianka o Książu Wielkim w źródłach historycznych (dokumenty zachowane w Klasztorze Cystersów w Jędrzejowie),
1325 r. – wzmianka o kościele św. Wojciecha,
1372 r. – Jan z Melsztyna (kasztelan krakowski), objął we władanie Książ Wielki, sprowadził augustianów i wybudował dla nich kościół św. Ducha,
1380 r. – Książ Wielki otrzymuje prawa miejskie,
1381 r. – Spytek z Melsztyna, syn Jana funduje augustianom klasztor,
1383 r. – Ziemowit, książę Mazowiecki, pali Książ Wielki,
1385 r. – Królowa Jadwiga przenosi Książ Wielki z prawa polskiego na magdeburskie, Książ Wielki stał się miastem powiatowym - powiat wielkooksiąski obejmował m.in. Miechów, Wolbrom, Żarnowiec i Jędrzejów,
1485 r. – Kazimierz Jagiellończyk daje miastu przywilej jarmarków w dniu św. Wawrzyńca,
1556 r. – synod innowierców w Książu Wielkim, przybyli m.in. Jan Łaski i Mikołaj Rej,
1582 r. – Piotr Myszkowski, biskup krakowski, kupuje Książ Wielki,
1585-95 – budowa pałacu Myszkowskich na Mirowie, architekt Santi Gucci,
1650 r. – przez Książ Wielki przeszła epidemia dżumy, zmarła połowa mieszkańców,
1655 r. – Książ Wielki zostaje spalony przez wojska szwedzkie,
1785 r. – trzęsienie ziemi w Książu Wielkim,
1795 r. – Książ Wielki przestaje pełnić funkcję miasta powiatowego,

1836 r. – wielki pożar w Książu; spłonęło 50 domów, kościół św. Ducha i klasztor,
1864 r. – likwidacja klasztoru przez władze carskie po klęsce powstania styczniowego,
1869 r. – utrata praw miejskich z powodu małej liczby mieszkańców,
1914 r. – przejście I Brygady Legionów, maszerującej z Krakowa do Kielc,
1939 r. – 6 września wkroczyły do Książa Wielkiego oddziały niemieckie,
1944 r. – akcja zbrojna oddziałów Armii Krajowej, pacyfikacja Książa Wielkiego przez Gestapo,
1945 r. – 14 stycznia do miasta wkroczyły oddziały Armii Czerwonej,
1974 r. – powołanie Technikum Rolniczego
2023 r. – odzyskanie praw miejskich.

1950 – 1975 – gmina należała do Województwa Krakowskiego

1950 – 1998 – gmina należała do Województwa Kieleckiego

Od 1999 – gmina należy do Województwa Małopolskiego

Herb Książa Wielkiego przedstawia na tarczy w polu czerwonym złoty krzyż łaciński, trzymany w prawej dłoni z rękawem - Jest to historyczny herb miasta, obowiązujący (z niewielkimi zmianami) od 1385 i nadania praw miejskich.

2. Obszar Gospodarczy

1. Przedsiębiorczość

W gminie Książ Wielki w roku 2022 w rejestrze REGON zarejestrowane były 432 podmioty gospodarki narodowej, z czego 337 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Wśród podmiotów posiadających osobowość prawną najwięcej (18) stanowią spółki cywilne. Analizując liczbę pracowników - najwięcej jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających do 9 pracowników – 416, małe przedsiębiorstwa zatrudniające 10-49 pracowników to 13 podmiotów i jedynie 3 przedsiębiorstwa średnie zatrudniające powyżej 50 pracowników.

Rodzaj prowadzonej działalności

Prawie 68% podmiotów gospodarczych (293) w rejestrze REGON zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Przemysł i budownictwo deklarowało 29% podmiotów(124), a 3,5% (15) podmiotów wskazywało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie najczęściej deklarowanymi rodzajami są Budownictwo (26.7%) oraz Handel hurtowy i detaliczny; oraz naprawa pojazdów samochodowych (23.7%).

Kluczowe podmioty gospodarcze ulokowane w mieście Książ Wielki to:

FHU „AGA-GAZ” Barbara Smagłowska – sprzedaż detaliczna paliw	PHU TANK-MAR Rzymkiewicz Marian- „PHU ZOMMAR”	„MIL-BUD” Grzegorz Milewski – Roboty związane z budową inżynierii wodnej
Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe – Stanisław Zegan	FHU „Książak” – Mirosław Żyłowicz -sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion	„KRZYCH-BUD” Krzysztof Markowicz – Roboty budowlano-Wykończeniowe
Transport Drogowy-Handel - Andrzej Górnik	Księgarnia –Maria Syska	„Grzechu Warte”-Grzegorz Chabasiewicz produkcja makaronów, kuskusu itp.
PHUP „Wojstaś” s.c. BMJ s.c. Wojciech Biedrzyński	Salony Fryzjerskie: Danuta Chudyka, Jolanta Sito, Beata Otak, Katarzyna Poniewierka, Kinga Zyguła	P D R-Biuro Doradztwa Rolniczego- Tomasz Janus
„TPN” Pomoc Drogowa – Transport-Mechanika Adam Caban	FHTS „KERA” Andrzej Pazera – hurtowa sprzedaż żywych zwierząt	„RAJTAX” Biuro Rachunkowe-Radecka –Krzystek Jadwiga
Krakowski Bank Spółdzielczy Filia Książ Wielki	FHU „BOBI” Robert Pachot	THU-Transport Drogowy towarów-Czesław Banasiewicz
Praktyki Lekarskie: Bożena Płonczyńska, Agata Pilszak, Małgorzata Dratwińska -Michta	„Karczma” Halina Tabor	THU-Transport Drogowy towarów-Marek Banasiewicz
Gabinety Weterynaryjne: Lek. wet. Jarosław Ciepluch, Lek.	BAR „Gwiazda”-Jolanta Niemiec	ELTOM –Usługi Finansowe
	Estrada Miechowska – Tomasz Zobczyński	Elżbieta Tomczyk –

<p>wet. Łukasz Kopeć, Lek. wet. Andrzej Pluta, Lek. wet. Dariusz Rędziaś Apteka Prywatna – Maria Plucińska Usługi Stolarskie Jacek Sito Sklep BMJ s.c. Jolanta Biedrzyńska Sklep Sprzedaż Odzieży i obuwia – Justyna Sojka FHU „ROBEN” Robert Ptak Pracownia cukiernicza – Wyroby własne- Piotrowski Sylwester Sklep Owocowo-Warzywny „BAZAREK” Radosław Jarno PUH AUTO MARK – Ośrodek Szkolenia Zawodowego -Marek Puto</p>	<p>„FRESCO” Łukasz Włosak- Produkcja urządzeń i instrumentów oraz wyrobów medycznych ANIKOL” Jerzy Kruczek Produkcja elektrycznego sprzętu oświetleniowego SPALMED –Robert Karpa Przewóz osób i TAXI: Jerzy Cież, Agnieszka Grabania, Tadeusz Kielian, Edward Rosół, Tomasz Śmierciak, Rafał Gawęcki Skup, Sprzedaż Samochodów „K U K MISIA” Grażyna Szarek PHU „ AUTO-GUM” Bogumiła Gołąb Nauka Jazdy- Józef Orlicki</p>	<p>Ubezpieczenia, Fundusze Emerytalne Ubezpieczenia :Jadwiga Szumerowska, Agnieszka Kamińska HEAVY SCRAP –Anna Madetko „FIANO” Spółka z o.o.-Stacja paliw, sklep i bar „ARGE” paliwa – Stacja paliw, sklep Firma ROGALA – Delikatesy Centrum FHU „Maja” sklep budowlany Schronisko młodzieżowe Zamek Mirów</p>
---	---	--

Kluczowe podmioty gospodarcze ulokowane w pozostałych sołectwach gminy to:

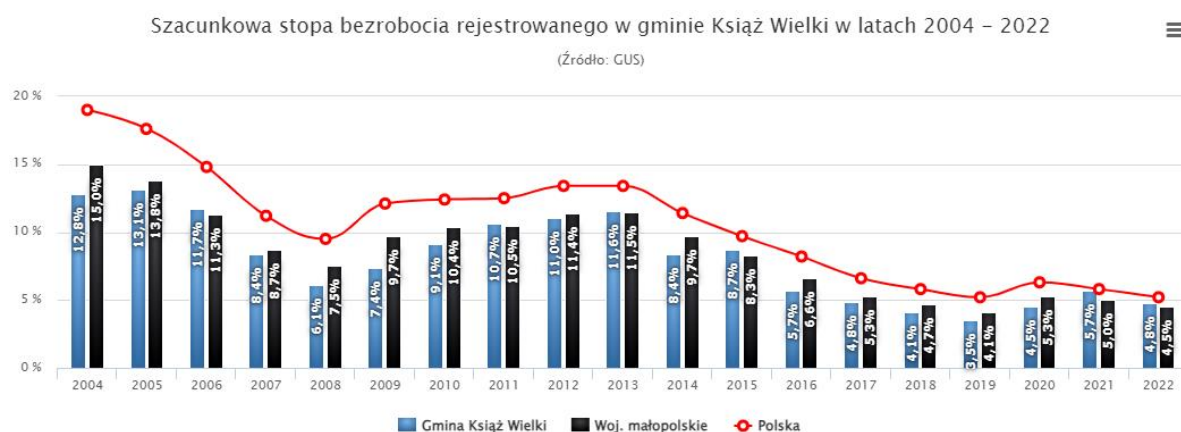
<p>„CYPIS BRUK” Paweł Pazera Roboty związane z budową Dróg i autostrad Firma Budowlana „INTER_ STAL” Tomasz Oczkowicz Firma Budowlana „INTER_ STAL” Mariusz Oczkowicz FHU Katarzyna Rał - Tynkowanie Usługi Remontowo-Budowlane – Krzysztof Zakład Usługowo-Handlowy Instalacje WOD-KAN.C.O i GAZ Damian Rał PGA ARGO Paweł Gniewek – Sprzedaż Hurtowa Maszyn Rolniczych Gabinet Stomatologiczny – Katarzyna Jedynak -Skałoń Czesław Bróg- Roboty Budowlane -Wykończeniowe TRANSFER: Łukasz Kopeć, Paweł Kopeć Jacek Kowalski –Transport Drogowy Towarów Marian Brodowicz – Hurtowa Sprzedaż Zboża „VIKAR” -Magdalena Owczarz – sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn „ELAUT” Artur Owczarz Janusz Kustos –Biuro inżynierskie „ ISIS” Działalność w zakresie architektury</p>	<p>Stanisław Zyguła -pozostałe sprzętanie ZOMAR-Centrum Rolniczo-Ogrodnicze –Katarzyna Szwej Usługi Remontowo Budowlane – Krzysztof Górnik i Dominik Górnik Jerzy Baranek – Lakiernictwo i blacharstwo samochodowe Michał Kulig - Konserwacja i naprawa pojazdów „AR-BUD” Arkadiusz Drożdżowski –specjalistyczne roboty budowlane Usługi Remontowo Budowlane i Naprawa AGD Krzysztof Renbilans „TRAKTTRANS” - Karol Paprota – Transport Międzynarodowy MTW- Michał Plutecki – Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych Usługi ślusarskie Michał Gąsior PPHU „CALLISTO” Przemysław Machnik Marcin Dłubacz – Naprawa pojazdów Sklep spożywczo-Przemysłowy Małgorzata Kućmierz Kosmetyczka Mobilna Anna Musiał - Fryzjerstwo Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe –Damian Szyńciewicz –skup zboża</p>	<p>Anna Skóra –Sprzedaż detaliczna żywności prowadzonych na straganach i targowiskach Anna Pachol FHUP „FORUM” Sprzedaż Hurtowa Materiałów Budowlanych FHU Sławomir Pachol – Sprzedaż Hurtowa drewna i materiałów budowlanych „WESTER” Sylwester Pachol – Sprzedaż hurtowa i detaliczna pojazdów samochodowych Mariusz Pachol PROJEKT- działalność w zakresie specjalistycznego projektowania Agata Rak Kowalska _Fotografia i Film- Działalność fotograficzna SOUNDTEAM –Justyna Molenda – organizacja przedstawień artystycznych Firma usługowa Zofia Jankowska Fryzjerstwo - Anna Brzeszcz Usługi dekarckie – Krystian Krzywda „MASTER-DOM”-Adam Halkiewicz- Posadzkarstwo, tapetowanie i oblicowanie ścian Mobilne Studio Urody „JUST BEAUTY” Justyna Gawlikowska „RAF-KOP” Rafał Gawlikowski – roboty związane z budową dróg Sebastian Tkaczewski -„SEPAKA” -produkcja konstrukcji metalowych i ich części</p>
---	--	---

<p>Mateusz Kolano -wykonywanie instalacji elektrycznych Rafał Hencel- Usługi leśne Zakład Wodno-Kanalizacyjny C.O. GAZ Adam Burzyński Paweł Pluta IT- Działalność związana z oprogramowaniem Piotr Szostak- Wynajem i dzierżawa pozostałych pojazdów samochodowych „EUROSYSTEM” Paweł Milewski -Transport Drogowy Towarów M-trans Dagmara Romanowska Mateusz Romanowski „REM MAT” -malowanie i szklenie Usługi geodezyjno-kartograficzne Musiał Grzegorz Usługi Geodezyjne Zofia Musiał Artur Dawidowicz -Ogrodnik Danuta Lipiarz – Sprzedaż detaliczna w sklepie FHU „MAXI-CAR ”Wojciech Zegan FHU - Henryk Huma „Just-Fizjo”-Gabinet Fizjoterapii Justyna Beneś -Marchewka Tomasz Kawiorski -Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami Konrad Horyń – Firma budowlana Michał Krzywda- Sklep spożywczo-Przemysłowy „ADRIAN” Paweł Zyguła „TRANSOW” „POD ZIELONYM JAWOREM” Jacek Jagiełka-Tapicerstwo Piotr Kucharz – Firma Remontowo- Budowlana Mariusz Wąs Brukarstwo, Usługi Budowlane „BRUKOFLIZY” Andrzej Szwaczka- Realizacja Projektów Budowlanych „INSPIRATOT”- Janusz Gajos Firma Budowlana Łukasz Mazur – Roboty budowlane</p>	<p>„SMOK”-Sklep spożywczy Agnieszka Dyląg- Wykonywanie instalacji elektrycznych „GRE-ROL” Katarzyna Grela - Naprawa i konserwacja maszyn FHU Krzysztof Szostak –sprzedaż hurtowa zboża „QUERTUS” - Krzysztof Kocznur – Zakładanie stolarki budowlanej Anna Horyń -Firma budowlana Artur Woźniak „INSTAL-T” przygotowanie terenów pod budowę „DACH-MIX’ Mateusz Florek- Wykonywanie konstrukcji pokryć dachowych FUH-SZYCH-Piotr Szych Wiesław Woźniak – Firma Transportowo Usługowa „TRANS-INSTAL” Wojciech Tkaczewski – Firma OPERATOR Elektro- Lght- Robert Bijak – naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych „ANMAT” Mateusz Kucharski Transport Drogowy Towarów FHU „FASADA” Piotr Kwiecień FUH „ LUST-BUD” Łukasz Stachurski – Roboty budowlane WOODSTONE- Sebastian Szafranski –produkcja mebli SEGA- Sebastian Świderek – produkcja mebli biurowych i sklepowych „ECO MAX” Rafał Majda- wykonywanie instalacji elektrycznych „AUTO PAT” Patryk Kucharski – Mechanika pojazdowa - blacharstwo- lakiernictwo Firma Usługowo-Transportowa –Łukasz Karwat</p>	<p>„SUNRISE” Piotr Szaleniec - sprzedaż detaliczna części do pojazdów Usługi Remontowo Budowlane - Kamil Musiał Zakład Stolarski czeladnik – Henryk Szaleniec Usługi transportowe - Jacek Gawlikowski Trzonów Zakład Produkcyjny – Marek Trela- Naprawa i konserwacja maszyn „JAR-US” Żelaśkiewicz Jarosław Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych FUH „KERAZ” Arkadiusz Pazera – sprzedaż hurtowa żywych zwierząt Firma Remontowo-Budowlana „KREATOR” -1 Mirosław Gębka „KREATOR” Ewa Gębka – sprzedaż Hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego Zbigniew Niemiec –Roboty Budowlano- Tynkarskie PPHU „RAWA-MET” Urszula Walczak „MB-PROJEKT” Monika Bartosik –KARP-Działalność w zakresie architektury FUH „Master FACH” Wiesław Kowalski-Usługi tynkowania „GREG-TYNK” Teodozja Hałat – Usługi budowlane FHU Damian Łyś – Specjalistyczne roboty budowlane FHU „PAWLIK” Pawlik Grzegorz Bożena Wywiat – Sprzedaż jaj Łukasz Leks- Produkcja pieczywa</p>
--	---	---

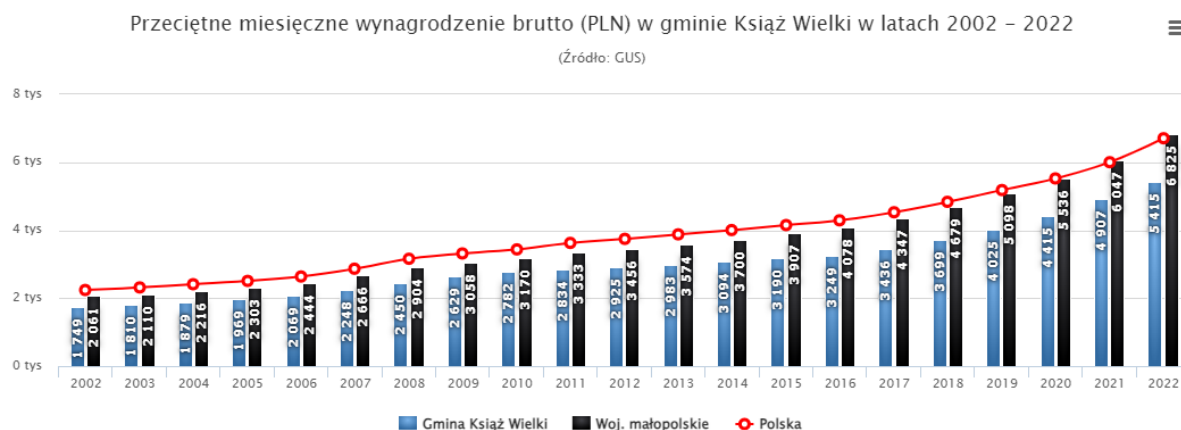
2. Rynek pracy

W gminie Książ Wielki na 1000 mieszkańców pracuje 396 osób - to specyficzny wskaźnik stosowany w statystykach GUS – nie obejmuje on pracujących w jednostkach budżetowych, obronie narodowej i bezpieczeństwie publicznym, nie obejmuje także osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Bezrobocie rejestrowane w gminie Książ Wielki wynosiło w 2022 roku 4,8%.

W 2022 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Książ Wielki wynosiło 5 415,22 PLN, co odpowiada 80 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Książ Wielki 304 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 82 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -222.

44,4% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Książ Wielki pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 8,4% w przemyśle i budownictwie, a 20,1% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,8% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Wskaźniki obciążenia demograficznego (2022, GUS)

Jednostka administracyjna	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym
Książ Wielki	85,2	51,1	149,8
Powiat miechowski	71,7	42,5	145,7
Województwo Małopolskie	67,1	35,00	109,4
Polska	69,0	38,2	124,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3. Dostęp do usług

Usługi na terenie gminy koncentrują się Książu Wielkim oraz w kluczowych miejscowościach. Książ Wielki pełni funkcję ośrodka administracyjno – usługowego, znajdują się tam: Urząd Gminy, Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Bank Spółdzielczy i Urząd Pocztowy oraz placówki oświatowe, biblioteka publiczna, remiza OSP. Komisariat Policji. Jednostki te zapewniają dostęp do podstawowych usług publicznych (zdrowie, edukacja podstawowa, kultura, administracja).

W zakresie pozostałych usług (handel, gastronomia, usługi bankowe, usługi itp.) w Książu Wielkim zlokalizowanych jest wiele zakładów usługowych, sklepy spożywcze, handel detaliczny, gastronomia. Na terenie gminy występują rozproszone podmioty usługowe, takie jak punkty wymiany butli gazowych, mniejsze sklepy oraz punkty usługowe.

W zakresie usług wyższego rzędu mieszkańcy gminy korzystają z miasta powiatowego (Miechów) oraz pobliskich miast wojewódzkich w szczególności Krakowa (50 km) i w mniejszym zakresie Kielc (60 km).

4. Rolnictwo

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego delimitowano siedem terytoriów biorąc pod uwagę ich specyfikę. Obszar powiatów miechowskiego i proszowickiego leży na terytorium FARMA 1 i cechuje się: niską gęstością zaludnienia, regresem w procesach demograficznych, kurczeniem się miast i suburbanizacją, wysokiej jakości glebami oraz rolnictwem dominującym w strukturze zatrudnienia. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego podkreślono, że cechą charakterystyczną obszaru funkcjonalnego FARMA jest niższy od średniej wojewódzkiej poziom rozwoju społeczno-gospodarczego.

Gmina Książ Wielki zalicza się do obszarów województwa małopolskiego, na których rolnictwo jest głównym działem gospodarki i stanowi istotne źródło utrzymania miejscowej ludności. Książ Wielki jest gminą typowo rolniczą - użytki rolne zajmują 67% powierzchni gminy.

Teren, na którym leży Gmina Książ Wielki zaliczany jest w skali kraju do obszarów o wysokim stopniu ochrony gleb ze względu na ich wysoką jakość. Gleby te wchodzi w skład tzw. „narodowych zasobów dla przyszłości”. Przeważają zwarte masywy gleb klasy bonitacyjnej III, stanowiące 50% powierzchni gruntów rolnych, które zalicza się do tzw. „zasobów nienaruszalnych”.

Ze względu na niski poziom zanieczyszczenia gleb i położenie w oddaleniu od ośrodków przemysłowych, rejon ten charakteryzuje się dobrymi warunkami przyrodniczymi do rozwoju produkcji żywności ekologicznej.

Dominują gleby wytworzone z rędzin, a na południu gminy gleby o pochodzeniu lessowym. Jedynie w zachodniej części gminy (wsie Rzędowice, Trzonów, Cisie) występują gleby luźniejsze wytworzone z piasków gliniastych nadające się do uprawy roślin mniej wymagających. Na terenach rędzinowych i lessowych przeważają najcenniejsze rolniczo kompleksy gleb - nadające się do uprawy wszystkich roślin zrejonizowanych w małopolskiej strefie klimatycznej. Podkreślić należy, że przydatność uprawowa gleb jest istotnie skorelowana z ilością i rozmieszczeniem opadów atmosferycznych.

Występuje także duże zagrożenie erozją wodną o różnym stopniu nasilenia. Lokalnie na stokach o największych nasileniach utrudnione są uprawy sprzętem mechanicznym.

Ogólny wskaźnik waloryzacji gleb (w skali 120 pkt.) wynosi 82,7 pkt. co pozwala zaliczyć gminę do obszarów o przewadze dobrych warunków glebowych.

- Wskaźnik bonitacji warunków wodnych (w skali 5 pkt) wynosi 3,3 pkt (w województwie małopolskim - 3,3 pkt).
- Wskaźnik rzeźby terenu (w skali 5 pkt) kształtuje się na poziomie 2,0 pkt i należy do niekorzystnych (w województwie małopolskim - 2,9 pkt).
- Wskaźnik bonitacji agroklimatu (w skali 15 pkt) wynosi 11,2 pkt oznacza to, że uprawa w gruncie roślin ciepłolubnych wiąże się z umiarkowanym ryzykiem gospodarczym (w województwie małopolskim - 10,9 pkt)
- Gleby bardzo kwaśne i kwaśne zajmują 29% użytków rolnych (Książ Wielki kwalifikuje się do gmin o średnio-niskim zakwaszeniu).

Na obszarze gminy przeważa tradycyjny wielokierunkowy system produkcji rolniczej, którego filarem jest uprawa zbóż zwłaszcza pszenicy, uzupełniająco uprawa ziemniaków i chów trzody chlewnej.

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 roku na terenie gminy Książ Wielki jest 971 gospodarstw rolnych. 16% gospodarstw ma powierzchnię do 1 ha włącznie, 35% - od 1 ha do 5 ha, 28% - od 5 ha do 10 ha, 9% - od 10 ha do 15 ha, a 12% - powyżej 15 ha.

67% powierzchni gminy zajmują użytki rolne, W strukturze rolniczej przestrzeni produkcyjnej dominują grunty orne (94,5% powierzchni użytków rolnych), sady (2,2%), łąki trwałe (2,0%) i pastwiska trwałe (1,3%).

Formy użytkowania terenu w gminie (2022, GUS)

L.p.	Forma użytkowania	Powierzchnia [ha]	Procentowy udział
1.	Grunty orne	8 577	65%
2.	Grunty pod stawami	66	0,5%
3.	Grunty rolne zabudowane(łąki i pastwiska)	33	0,25%
4.	Grunty rolne zabudowane (użytki rolne)	222	1,68%
5.	Grunty zadrzewione i zakrzewione (łąki i pastwiska)	3	0,02%
6.	Grunty zadrzewione i zakrzewione(użytki rolne)	2	0,01%
7.	Lasy i grunty leśne	3 918	29,68%
8.	Sady	91	0,69%
9.	Użytki zielone	277	2,1%
10.	Rowy, nieużytki i inne	10	0,07%
Razem		13 199	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

5. LASY

Lasy stanowią 27% - 30% powierzchni gminy (3 930 ha). Lasy na terenie gminy w całości zalicza się do dzielnicy leśnej - Kraina Małopolska i regionu leśnego –Wyżyna Miechowska, skupiającej najcenniejsze ekosystemy leśne będące pozostałością dawnego lasostepu. Lasy te charakteryzują się dużą zmiennością gatunkową drzewostanów oraz bogatym, wielogatunkowym podszytem i runem z cenną roślinnością zieloną i kserotermiczną.

Największe kompleksy leśne znajdują się w południowo - zachodniej oraz północnej części gminy. Na jej terenie występują również rozproszone stosunkowo niewielkie zespoły leśne.

Zdecydowana większość gruntów leśnych publicznych Skarbu Państwa znajduje się w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe - 3 613,04ha, co daje 92% ogółu gruntów leśnych zadrzewionych i zakrzewionych, natomiast 299,16 ha (7,6%) to grunty leśne prywatne.

Lesistość gminy Książ Wielki wynosi około 28% - to wysoki wskaźnik – znacząco wyższy od średniej dla powiatu miechowskiego (12%) i zbliżony do średniej dla województwa małopolskiego (28,7%), a także średniej krajowej (29,6%)

W kompleksie lasów państwowych w północnej części gminy zlokalizowane są dwa rezerwaty: przyrody leśnej „Lipny Dół” i florystyczny „Kwiatówka”, które założono w celach zachowania naturalnych fragmentów rodzimego drzewostanu dla celów naukowych i dydaktycznych.

Zgodnie z obowiązującą klasyfikacją siedlisk leśnych dominującym zdecydowanie ekosystemem jest Las Wyżynny, który stanowi najcenniejsze siedlisko „Wyżyny Miechowskiej”, ukształtowanej na zasobnych glebach wapiennych i lessowych. Jest to siedlisko żyzne, wielopiętrowe silnie rozwiniętym podszytem i runie (leszczyna, tarnina, dereń, malina, konwalia, szczawik oraz liczne trawy). Drzewostan reprezentują: dąb, buk, grab, brzoza, modrzew lub sosna i świerk. Domieszkę stanowią: jesion, olcha oraz akacja i osika.

Średni wiek drzew w lasach państwowych waha się w granicach 40 – 80 lat. W lasach prywatnych, w których przeważa drzewostan iglasty wiek drzew nie przekracza (40 lat).

Wyodrębnione na terenie gminy kompleksy leśne:

1. tzw. "uroczysko" Chrusty (1.391 ha) – lasy liściaste (światlista dąbrowa),
2. Strzyganiec (1.049 ha),
3. Młody Gaj (464 ha),
4. Lisiny,
5. Zwierzyniec.

Parki:

1. Park w otoczeniu Pałacu Myszkowskiego w Książu Wielkim,
2. Park dworski w Zarzyszynie,
3. Park dworski w otoczeniu Warsztatów Terapii Zajęciowej w Rzędowicach.

6. Gospodarowanie gminą – sytuacja budżetowa

Sytuacja budżetowa gminy jest od wielu lat stabilna, spełniane są zasady budżetowe wynikające z ustawy o finansach publicznych. Specyfika budżetu gminy Książ Wielki jest zbliżona do statystycznego obrazu gminy wiejskiej lub miejsko-wiejskiej o rolniczym charakterze. Dochody/wydatki bieżące odpowiadają za ponad 90% budżetu, co w przypadku wydatków stanowi kluczowe (w większości stałe) obciążenie budżetu.

Dochody własne są bardzo ograniczone, co jest barierą inwestycyjną – praktycznie wszelkie działania inwestycyjne prowadzone są przy wsparciu środków pomocowych (unijnych lub krajowych).

Efektywne zarządzanie budżetem i restrykcyjne przestrzeganie zasad dyscypliny budżetowej pozwalają na wygospodarowanie wkładu własnego (w postaci oszczędności lub zdolności kredytowej umożliwiającej zaciąganie zobowiązań) koniecznego do realizacji projektów.

Kluczowe dane obrazujące wykonanie budżetu gminy Książ Wielki za rok 2023:

Dochody – 29 972 456,52 zł;

- dochody bieżące - 27 742 718,69 zł (93%)
- dochody majątkowe – 2 229 737,83 zł (7%)

Kluczowe pozycje w dochodach bieżących obejmowały:

- Różne rozliczenia (dział 758) - 12 277 599,65 zł. (43%) – subwencja oświatowa, uzupełnienie subwencji ogólnej, część wyrównawcza subwencji ogólnej;
- Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych (dział 756) - 6 152 450,95zł. (22%) – udziały w PIT, udziały w CIT, podatki i opłaty lokalne;
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (dział 900) - 2 332 670,20 zł. (8%);
- Rodzina (dział 855) - 1 755 832,53zł. (6%) – dotacje z budżetu państwa na realizację zadań zleconych;

Kluczowe pozycje w dochodach majątkowych obejmowały:

- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (dział 900) - 1 411 688,40 zł. (58%), m.in. środki UE;
- Rolnictwo i łowiectwo (dział 010) - 343 492,08 zł. (14%) – dotacja celowa;
- Transport i łączność (dział 600) - 264 032,00 zł. (11%);
- Gospodarka mieszkaniowa (dział 700) - 210 525,35zł. (9%) – wpływy z majątku.

Wydatki – 29 852 410,06 zł;

- wydatki bieżące - 26 902 373,35 zł (90%)
- wydatki majątkowe – 2 950 036,71 zł (10%)

Kluczowe pozycje w wydatkach bieżących obejmowały:

- Oświata i wychowanie (dział 801) - 9 009 549,76 (33%) – m.in. funkcjonowanie systemu oświaty;
- Administracja publiczna (dział 750) - 5 590 261,03 (21%) – m.in. wynagrodzenia administracji;
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (dział 900) - 3 237 195,43 zł. (12%);
- Pomoc społeczna (dział 852) - 1 834 844,15 (7%) – m.in. zakup usług społecznych;
- Rodzina (dział 855) - 1 796 920,28 (7%) – m.in. świadczenia społeczne na rzecz rodziny.

Kluczowe pozycje w wydatkach majątkowych obejmowały:

- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (dział 900) - 1 156 896,70 zł. (39%)
- Rolnictwo i łowiectwo (dział 010) - 763 492,26 zł. (26%)
- Transport i łączność (dział 600) - 264 032,00 zł. (11%)
- Gospodarka mieszkaniowa (dział 700) - 350 290,47 zł. (12%)
- Ochrona zdrowia (dział 851) – 300 000,00 zł. (10%)

Przychody - 5 655 704,35 zł.

- spłata udzielonych pożyczek – 151 290,00 zł;
- niewykorzystane środki pieniężne, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 8 ustawy o finansach publicznych – 140 055,76 zł;
- wolne środki, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 ustawy o finansach publicznych – 5 364 358,59 zł.

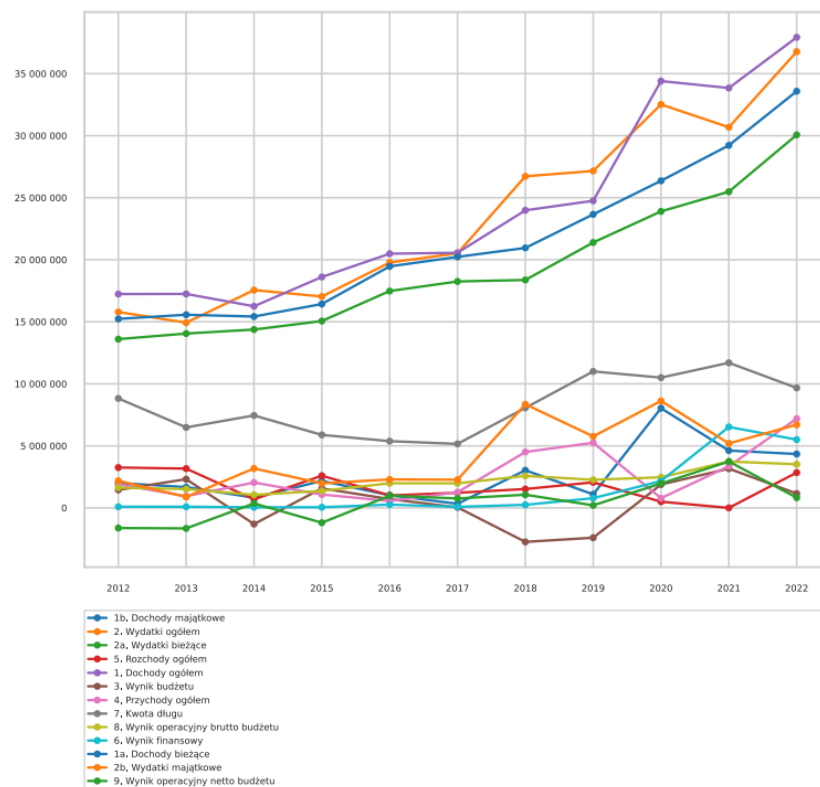
Rozchody - 2 669 924,80 zł.

- Spłaty kredytów i pożyczek, wykup papierów wartościowych – 2 169 924,80 zł.

Na dzień 31 grudnia 2023 roku budżet Gminy Książ Wielki zamknął się nadwyżką budżetową w kwocie 264 032,00 zł.

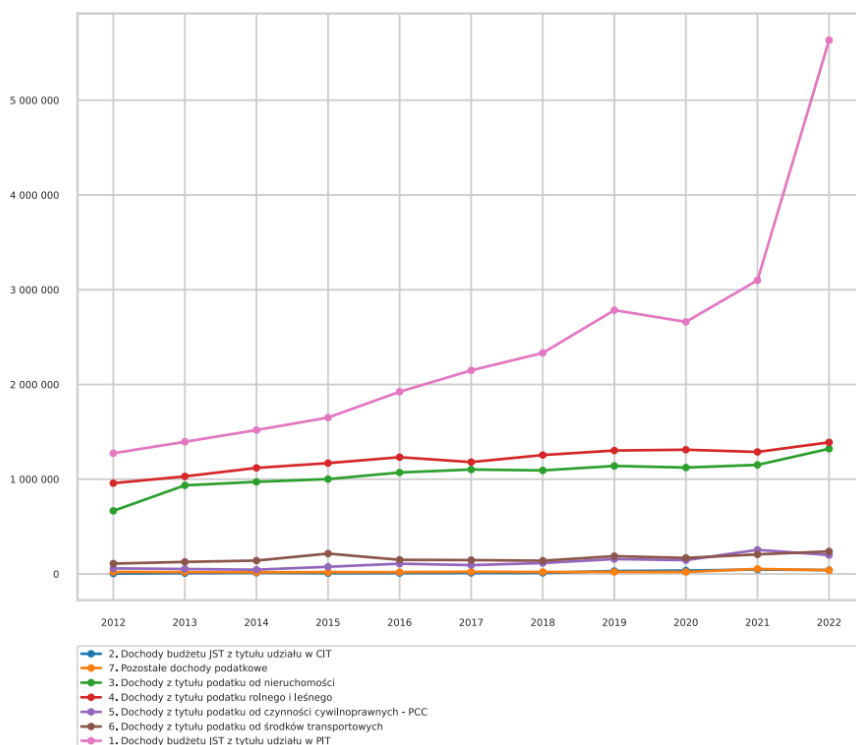
Analiza sytuacji budżetowej w okresie 2012-2022:

Kluczowe dane budżetowe dla lat 2012 - 2022

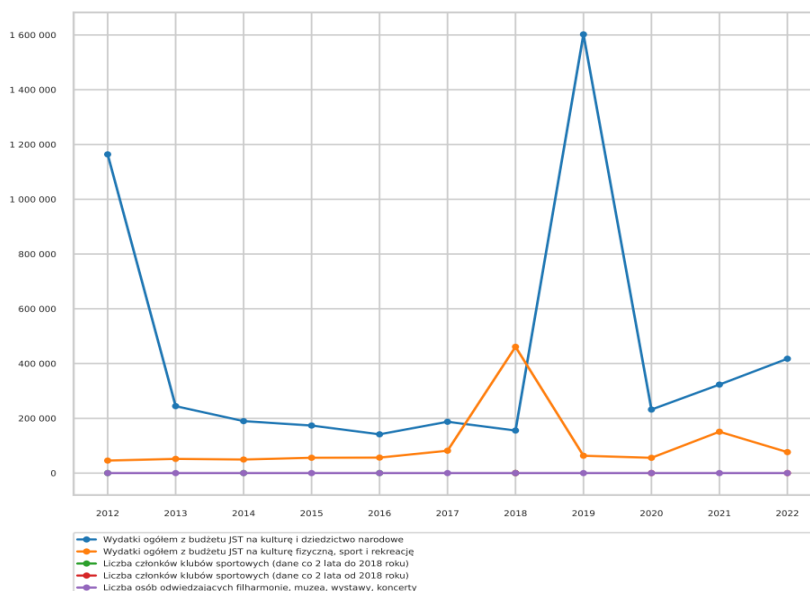
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Dochody budżetu gminy w latach 2012 - 2022

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Wydatki budżetu gminy w latach 2012 - 2022

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Mienie gminy w zakresie budynków (własność lub trwałe zarząd) obejmuje następujące obiekty:

- Urząd Gminy w Książu Wielkim (własność)
- Szkoła Podstawowa w Antolce (trwałe zarząd)
- Centrum Usług Wspólnych Książu Wielkim (trwałe zarząd)
- Zespół Szkolno- Przedszkolny w Książu Wielkim (trwałe zarząd)
- Szkoła Podstawowa W Książu Małym (trwałe zarząd)
- Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Książu Wielkim (trwałe zarząd)
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rzędowicach (własność)
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wielkim (własność)
- Biblioteka Publiczna w Książu Wielkim (własność)

Mienie gminne – grunty: Gmina Książ Wielki posiada około 200 ha gruntów o szacunkowej wartości około 3,3 mln. zł. ponad 75% z nich stanowią działki pod drogami.

W analizie wartości środków trwałych według grup rodzajowych dominującą pozycję stanowią:

- obiekty inżynierii lądowej i morskiej - 47,71%,
- budynki i budowle 36,50%,
- grunty 7,42%.

7. Dokumenty Strategiczne gminy

Kluczowe dokumenty strategiczne i operacyjne funkcjonujące w gminie:

- Strategia Rozwoju Gminy Książ Wielki 2016-2022 – dokument nie obowiązuje
- Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Gminy Książ Wielki
- Program Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Gminy Książ Wielki
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Książ Wielki
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Oraz Ochrony Ofiar Przemocy W Rodzinie
- Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
- Program Opieki Nad Zwierzętami Bezdomnymi
- Gminny Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Program Rewitalizacji

8. Współpraca samorządu gminnego z partnerami

Gmina Książ Wielki współpracuje z lokalnymi samorządami w ramach działań niezinstytucjonalizowanych – są to gminy powiatu miechowskiego oraz starostwo powiatowe, a także z gminami z powiatu proszowickiego i województwem małopolskim.

W zakresie współpracy instytucjonalnej Gmina jest członkiem następujących stowarzyszeń:

- Miechowskie Stowarzyszenie Gmin „Jaksa” w Miechowie,
- Stowarzyszenie gmin Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Płaskowyżu Proszowickiego PROKOPARA – Lokalna Grupa Działania,
- Związek Międzygminny d.s. Gazyfikacji, Rozwoju Terenów Wiejskich i Ochrony Środowiska w Proszowicach,
- Klaster Energii Powiatu Miechowskiego,
- Związek Gmin Wiejskich RP.

9. Środki z programów pomocowych

Gmina skutecznie pozyskuje zewnętrzne wsparcie finansowe w ramach programów pomocowych. Ze względu na specyfikę gminy (gmina wiejska) głównym źródłem finansowania projektów były środki z kolejnych perspektyw finansowych Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), w tym także środki dystrybuowane przez LGD – inicjatywa LEADER.

Gmina korzysta także z programu regionalnego oraz środków krajowych.

Doświadczenia zdobyte dzięki przygotowywaniu, a przede wszystkim wdrażaniu kolejnych projektów stanowią jeden z zasobów samorządu, warunkujących efektywne zarządzanie strategiczne.

W 2020 roku Gmina podpisała umowę na dofinansowanie z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich** – „Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Książ Wielki – etap III” Całkowity koszt projektu to kwota 3 974 755,52 zł. w tym: środki UE 2 056 207,00 zł., środki własne 1 918 548,52 zł. Projekt obejmował następujące zadania:

„Przebudowa odcinków sieci wodociągowej w miejscowościach gminy Książ Wielki”. Łącznie przebudowano 964 metry sieci wodociągowej -2021 r. Całkowity koszt zadania wyniósł 460 320,45 zł.

- „Budowa odcinka sieci wodociągowej w części miejscowości Książ Wielki i części miejscowości Częstoszowice”. Łącznie wybudowano 1,551 km sieci wodociągowej za kwotę 319 700,07 zł. -2021 r.
- „Zakup ciągnika dla potrzeb Gminy Książ Wielki” Całkowity koszt to 676 500,00 zł. - 2021 r.
- „Przebudowa - modernizacja oczyszczalni ścieków w Książu Wielkim”. Zakres obejmował przebudowę - modernizację istniejącej oczyszczalni ścieków zakładając usprawnienie eksploatacji obiektu poprzez częściowy montaż nowego wyposażenia technologicznego oraz budowę nowych instalacji technologicznych, koszt wyniósł 1 086 705,00zł. -2021 r.
- „Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Książ Wielki”. Zadanie obejmowało budowę 70 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków za łączną kwotę 1 295 000,00 zł. - 2022 r.
- „Zakup wozu asenizacyjnego” zakupiono wóz asenizacyjny (10 tyś litrów) za kwotę 136 530,00 zł. - 2022 r.

W ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020**, Oś 11 Działanie 11.02 gmina realizowała projekt: „Rewitalizacja Gminy Książ Wielki”, całkowity koszt projektu to 9 082 455,02 zł. w tym dofinansowanie 6 183 398,25 zł., wykonano następujące zadania:

- Termomodernizacja 3 wielorodzinnych budynków mieszkalnych. W miejscowości Książ Mały 59 w budynku wielorodzinnym wykonano remont instalacji C.O. oraz docieplenie całego budynku. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie elewacji, remont kotłowni, wymiana komina spalinowego oraz remont instalacji centralnego ogrzewania.
- W Książu Wielkim na ul. Krakowskiej 9 dokonano docieplenia elewacji oraz stropu, wymieniono stolarkę okienną.
- Przebudowa, rozbudowa ze zmianą sposobu użytkowania budynku szkoły na Dzienny Dom Seniora oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej,
- Rozbudowa i termomodernizacja budynku Urzędu Gminy Książ Wielki,
- Rewitalizacja rynku przy kościele, budowa parkingów, modernizacja ulic w Książu Wielkim.

W ramach projektu „**Ekopartnerzy na rzecz słonecznej energii Małopolski**” współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w ramach poddziałania 4.1.1. Rozwój infrastruktury produkcji energii ze źródeł odnawialnych w gminie Książ Wielki zamontowano 121 instalacji fotowoltaicznych, 21 instalacji solarnych oraz 3 instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej. Projekt był realizowany do dnia 30 grudnia 2022 roku, koszt całkowity projektu dla gminy to: 2 264 017,26 zł. wysokość dotacji to: 1 255 888,20 zł. a wkład własny wynosi: 1 008 129,06 zł.

W ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020** zadanie pn. „Budowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Mianocice, gmina Książ Wielki” wybudowano budynek świetlicy wiejskiej z wymaganymi instalacjami, oraz instalacją fotowoltaiczną o mocy 5 kWp. Dzięki zastosowaniu odnawialnych źródeł energii, ta jedna inwestycja znacząco wpłynie, nie tylko na poprawę jakości powietrza w miejscowości Mianocice, ale także może służyć całej Gminie. Obiekt może być wykorzystywany jako miejsce imprez lub spotkań oficjalnych. Całkowity koszt zadania 1 112 818,03 zł. Kwota dofinansowania 500 000,00 zł.

Z dofinansowaniem z **Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg** 2022 i 2023 zrealizowano:

- Przebudowa dróg wewnętrznych ulic Poniatowskiego i Łaskiego w Książu Wielkim km 0+012 do km 0+355, Gmina Książ Wielki, wartość zadania 1 082 638,14 zł.
- Przebudowa drogi wewnętrznej ulica Kościelna w Książu Wielkim od km 0+000 do km 0+231, wartość 559 937,35 zł
- Remont drogi gminnej nr 140192K, na odcinku I -w km od 0+000 do km 0+204, na odcinku II - w km od 0+204 do km 0+513, na odcinku III - w km od 0+513 do km 0+830 w miejscowości Antolka, Gmina Książ Wielki, wartość 398 504,93 zł
- Przebudowa drogi wewnętrznej dz. nr 924/1 - ul. Mikołaja Reja w Książu Wielkim od km 0+000 do km 0+190 o długości 0,190 km. Wartość 472 344,56 zł
- Modernizacja dróg gminnych dojazdowych do gruntów rolnych min. w Moczydło, Tochołów, Trzonów, Konaszówka, Rzędowice, Boczkowice, Giebułtów.

W ramach dofinansowania z **Polskiego Ładu** (Program Inwestycji Strategicznych) realizowane są zadania:

- Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków. Wartość zawartych umów (rozbudowa oczyszczalni -11 316 000 zł, budowa kanalizacji sanitarnej 3 259 500 zł)
- Budowa drogi ul. Dygasińskiego i ul. Zamkowej, Gmina Książ Wielki - dofinansowanie 1 900 000 zł – etap przygotowania dokumentacji
- Budowa drogi Książ Mały – strefa około 4 500 000,00 zł.
- Pozyskano dofinansowanie 5 400 000 zł dla zadania „Rozbudowa systemu wodno – kanalizacyjnego oraz budowa wodociągu i kanalizacji, Gmina Książ Wielki” – miejscowości: Konaszówka, Głogowiany Stara Wieś, Głogowiany Wrzosey.

10. Organizacje pozarządowe

Na terenie gminy działa kilka stowarzyszeń, kluczowe z nich to:

- 12 Kół Gospodyń Wiejskich:
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Antolce
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Cisiu
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Giebułtowie
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Książu Małym
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Łazach
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Mianocicach
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Książu Wielkim
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Konaszówce
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Zaryszynie
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Tochołowie
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Krzeszówce
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Rzędowicach
- 7 Ochotniczych Straży Pożarnych,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Giebułtowie
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Książu Małym
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Łazach
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Książu Wielkim
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Krzeszówce
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Rzędowicach
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Moczydle
- Stowarzyszenie Klub Seniora "Młodzi Duchem"
- Strażacki Klub Sportowy „Jastrzębiec”
- Stowarzyszenie Zespół Folklorystyczny Książowiacy
- Związek Harcerstwa Polskiego
- Stowarzyszenie „MIRÓW”

Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego odbywa się w oparciu o „Roczny program współpracy gminy Książ Wielki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”.

Gmina corocznie w ramach programu wspiera lub powierza realizację następujących zadań:

- upowszechnienie kultury fizycznej na obiektach stanowiących własność komunalną,
- upowszechnienie i rozwój kultury i sztuki, ochrona dziedzictwa narodowego,
- organizację imprez sportowych i kulturalnych promujących gminę,
- podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnej,
- wspieranie klubów sportowych,
- organizację działań pomocowych, akcji, imprez,
- organizację zajęć terapeutycznych i profilaktycznych w świetlicach socjoterapeutycznych,
- środowiskowych oraz szkołach,
- organizację sportowych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.

Na obszarze gminy Książ Wielki funkcjonują 3 parafie rzymskokatolickie:

- św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Książu Wielkim,
- Narodzenia NMP w Książu Małym,
- Niepokalanego Serca NMP w Antolce.

11. Centrum Usług Wspólnych

Centrum Usług Wspólnych jest jednostką budżetową Gminy Książ Wielki, realizującą zadania w zakresie obsługi kadrowo - płacowej, organizacyjno-administracyjnej i finansowo - księgowej Warsztatów Terapii Zajęciowej w Rzędowicach, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Książu Wielkim, Gminnej Biblioteki Publicznej w Książu Wielkim oraz publicznych placówek oświatowych na terenie Gminy Książ Wielki. W Centrum Usług Wspólnych zatrudnionych jest 5 pracowników (5 etatów).

Rozwiązanie to pozwoliło zoptymalizować zatrudnienie w jednostkach samorządowych oraz zapewnić właściwą jakość obsługi tych jednostek.

3. Obszar społeczny

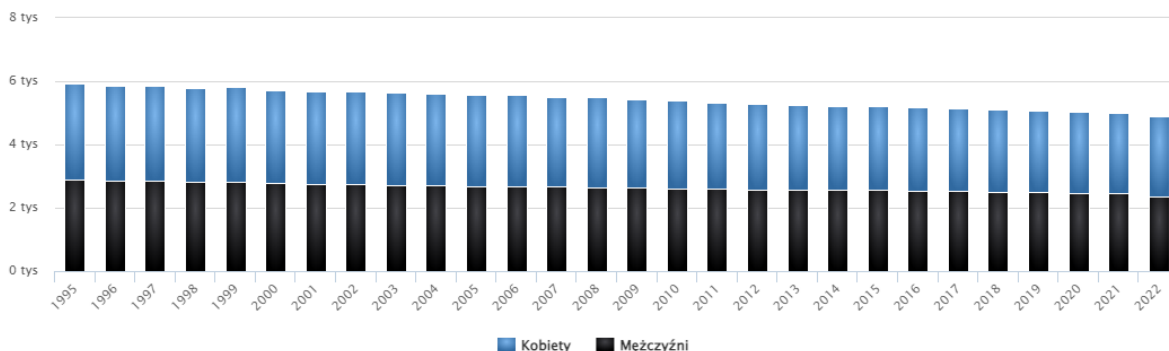
1. Demografia

Gmina Książ Wielki ma 4 879 mieszkańców, z czego 51,4% stanowią kobiety, a 48,6% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 14,2%.

Populacja – Gmina Książ Wielki w latach 1995 – 2022

(Źródło: GUS)

Średni wiek mieszkańców wynosi 43,7 lat i jest wyższy od średniego wieku mieszkańców województwa małopolskiego i od średniego wieku mieszkańców Polski.

Średni wiek mieszkańców – dane porównawcze (GUS, 2022)

Jednostka administracyjna	Średni wiek mieszkańców
Książ Wielki	43,7 lata (kobiety – 45,1, mężczyźni – 42,3)
Powiat miechowski	43,4 lata
Województwo Małopolskie	41,2 lata
Polska	42,1 lata

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

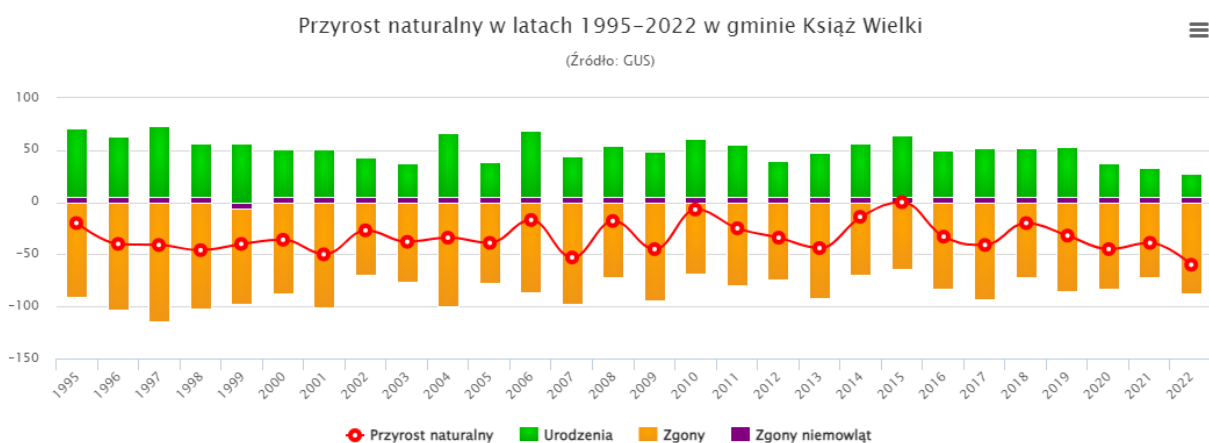
27,3% mieszkańców gminy Książ Wielki jest stanu wolnego, 57,1% żyje w małżeństwie, 4,9% mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,6% to wdowy/wdowcy.

Małżeństwa i rozwody – dane porównawcze (GUS, 2022)

Jednostka administracyjna	Małżeństwa na 1000 ludności	Rozwody na 1000 ludności
Książ Wielki	3,7	0,9
Powiat miechowski	3,6	0,9
Województwo Małopolskie	4,5	1,2
Polska	4,1	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Książ Wielki ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -60. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -12,19 na 1000 mieszkańców.

Przyrost naturalny na 1000 ludności – dane porównawcze (GUS, 2022)

Jednostka administracyjna	Przyrost naturalny na 1000 ludności
Książ Wielki	- 12,2
Powiat miechowski	- 7,5
Województwo Małopolskie	- 1,4
Polska	- 3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,49 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Urodzenia i zgony w latach 2016 - 2023

Rok	Kobiety urodzenia	Kobiety zgony	Mężczyźni urodzenia	Mężczyźni zgony	Razem urodzenia	Razem Zgony	Różnica
2016	34	47	26	40	60	87	-27
2017	31	46	25	49	56	95	-39
2018	22	39	35	35	57	74	-17
2019	21	43	39	41	60	84	-24
2020	14	47	20	40	34	87	-53
2021	14	30	17	38	31	68	-37
2022	17	35	11	36	28	71	-43
2023	11	26	15	23	26	49	-23

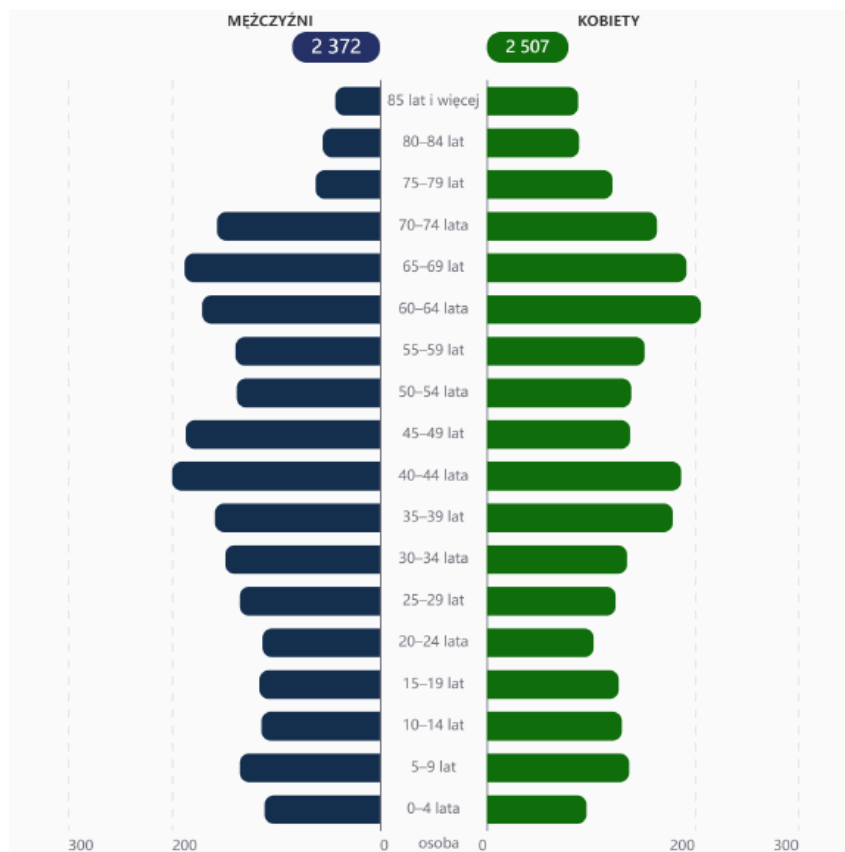
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

54,0% mieszkańców gminy Książ Wielki jest w wieku produkcyjnym, 18,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 27,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2040 (GUS, 2023)

Grupa wieku	2023	2032	2040	Różnica 2040-2023	zmiana % 2040/2023
Ogółem	4 847	4 511	4 228	-619	-12,8%
0-9	459	293	300	-159	-34,6%
10-19	494	431	264	-230	-46,6%
20-29	461	488	479	18	3,9%
30-39	604	482	487	-117	-19,4%
40-49	728	647	484	-244	-33,5%
50-49	560	684	669	109	19,5%
60-69	748	544	628	-120	-16,0%
70-79	537	621	464	-73	-13,6%
80+	256	321	453	197	77,0%
Mężczyźni	2 360	2 209	2 100	-260	-11,0%
0-9	237	148	151	-86	-36,3%
10-19	236	232	141	-95	-40,3%
20-29	243	236	257	14	5,8%
30-39	302	257	245	-57	-18,9%
40-49	381	319	274	-107	-28,1%
50-49	285	364	329	44	15,4%
60-69	346	253	303	-43	-12,4%
70-79	241	276	217	-24	-10,0%
80+	89	124	183	94	105,6%
Kobiety	2 487	2 302	2 128	-359	-14,4%
0-9	222	145	149	-73	-32,9%
10-19	258	199	123	-135	-52,3%
20-29	218	252	222	4	1,8%
30-39	302	225	242	-60	-19,9%
40-49	347	328	210	-137	-39,5%
50-49	275	320	340	65	23,6%
60-69	402	291	325	-77	-19,2%
70-79	296	345	247	-49	-16,6%
80+	167	197	270	103	61,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ludność w 2022 roku według płci i wieku

W 2021 roku 41,1% zgonów w gminie Książ Wielki spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną ponad 20% zgonów były nowotwory, a 4,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

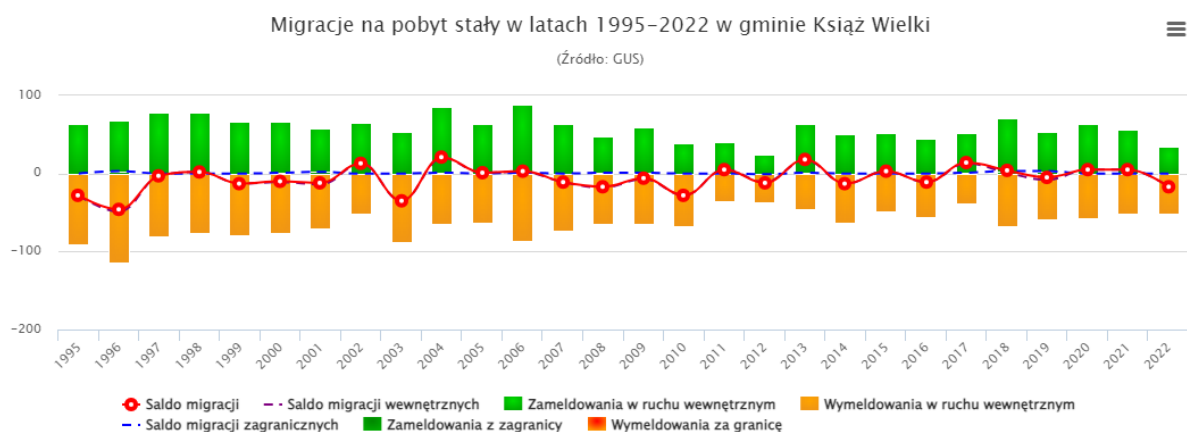
Na 1000 ludności gminy Książ Wielki przypada prawie 18 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa małopolskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju.

Powody zgonów – dane porównawcze (GUS, 2023)

Jednostka administracyjna	Zgony spowodowane chorobami układu krążenia	Zgony spowodowane nowotworami	Zgony spowodowane chorobami układu oddechowego
Książ Wielki	41,1%	20,2%	4,2%
Powiat miechowski	41,1%	20,2%	4,2%
Województwo Małopolskie	38,1%	21,2%	5,0%
Polska	34,8%	19,6%	5,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2022 roku zarejestrowano 34 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 51 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Książ Wielki -17.

Współczynniki demograficzne – dane porównawcze (GUS, 2023)

Jednostka administracyjna	Współczynnik dzietności ogólnej (1)	Współczynnik reprodukcji brutto (2)	Współczynnik dynamiki demograficznej (3)
Książ Wielki	1,22	0,65	0,49
Powiat miechowski	1,22	0,65	0,49
Województwo Małopolskie	1,29	0,63	0,86
Polska	1,26	0,61	0,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

(1) Współczynnik dzietności ogólnej (Liczba dzieci, urodzonych przez przeciętną kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego, 15 - 49 lat)

(2) Współczynnik reprodukcji brutto (Średnia liczba córek urodzonych przez kobietę w wieku rozrodczym, 15 - 49 lat)

(3) Współczynnik dynamiki demograficznej (Stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów)

2. Bezpieczeństwo

W 2022 roku w gminie Książ Wielki stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 78 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 15,86 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa małopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Książ Wielki wynosi 70,70% i jest nieznacznie mniejszy od wskaźnika wykrywalności dla województwa małopolskiego oraz porównywalny do wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Książ Wielki najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze

kryminalnym - 10,98 (wykrywalność 70%) oraz przeciwko mieniu - 9,64 (wykrywalność 64%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 1,72 (98%), o charakterze gospodarczym - 2,18 (39%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,19 (88%).

3. Edukacja

1 114 mieszkańców gminy Książ Wielki jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 560 kobiet oraz 553 mężczyzn).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 18,4% ludności posiada wykształcenie wyższe, 3,0% wykształcenie policealne, 8,8% średnie ogólnokształcące, a 27,2% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 22,4% mieszkańców gminy Książ Wielki, gimnazjalnym 2,8%, natomiast 14,1% podstawowym ukończonym. 3,3% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do województwa małopolskiego mieszkańcy gminy Książ Wielki mają niższy poziom wykształcenia.

Wśród kobiet mieszkających w gminie Książ Wielki największy odsetek ma wykształcenie średnie zawodowe (24,6%) oraz wyższe (22,7%).

Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie średnie zawodowe (30,1%) oraz zasadnicze zawodowe (28,5%).

Poziom wykształcenia – dane porównawcze (GUS, 2022)

Jednostka administracyjna	Wykształcenie podstawowe i gimnazjalne	Wykształcenie zasadnicze zawodowe	Wykształcenie średnie i policealne	Wykształcenie wyższe
Książ Wielki (dane powiatowe)	16,9% K-17,7%, M 16,1%	24,4% K-16,7%, M 28,5%	39,0% K-39,4%, M 38,9%	18,4% K-22,7%, M 13,5%
Województwo Małopolskie	13,9	22,6%	34,2%	26,3%
Polska	15,3	21,2%	35,2%	25,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W roku 2021 w gminie Książ Wielki mieściło się 1 przedszkole, w którym do 4 oddziałów uczęszczało 95 dzieci (45 dziewczynek oraz 50 chłopców).

20,9% mieszkańców gminy Książ Wielki w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (20,1% wśród dziewczynek i 21,7% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 714 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2018 roku

przypadało 1,05 dzieci w wieku przedszkolnym. Placówkę mają 3 szkoły podstawowe, w których w 25 oddziałach uczyło się 385 uczniów (201 dziewczynek oraz 184 chłopców).

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 27,2% ludności (28,0% wśród dziewczynek i 26,5% wśród chłopców).

Dzieci w przedszkolach – dane porównawcze (GUS, 2022)

Jednostka administracyjna	Dzieci w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat
Książ Wielki	714
Powiat miechowski	865
Województwo Małopolskie	886
Polska	883

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 15,4 uczniów.

Uczniowie w szkołach podstawowych – dane porównawcze (GUS, 2022)

Jednostka administracyjna	Uczniowie przypadający na jeden oddział w szkołach podstawowych
Książ Wielki	15,4
Powiat miechowski	15,8
Województwo Małopolskie	16,5
Polska	16,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 98,72.

W gminie Książ Wielki znajduje się 1 liceum ogólnokształcące, w którym w 4 oddziałach uczyło się 29 uczniów (20 kobiet oraz 9 mężczyzn).

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 17,1% mieszkańców (18,7% wśród dziewczyn i 15,5% wśród chłopaków).

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 21,2% mieszkańców gminy Książ Wielki w wieku potencjalnej nauki (18,7% kobiet i 23,7% mężczyzn).

Sieć szkolna w 2022 w Gminie Książ Wielki:

- Szkoła Podstawowa w Antolce - 135 uczniów, 15 etatów nauczycielskich
Budynek szkoły jest wyremontowany (po głębokiej termomodernizacji, instalacja OZE – PV + pompa ciepła), Przy szkole znajduje się nowoczesne boisko, 2 place zabaw, 2 mobilne pracownie komputerowe 7 rzutników multimedialnych, 4 tablice interaktywne.
- Szkoła Podstawowa w Książu Małym - 87 uczniów, 14 etatów nauczycielskich
Szkoła posiada plac zabaw, mobilna pracownia komputerowa, 8 rzutników multimedialnych, 2 tablice interaktywne, uczniowie mają do dyspozycji salę gimnastyczną i sprzęt sportowy.
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Książu Wielkim - 165 uczniów, 30 etatów nauczycielskich
Szkoła posiada plac zabaw, mobilna pracownia komputerowa, 8 rzutników multimedialnych 2 tablice interaktywne.

Średnio poniżej 3% uczniów posiada orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach/przedszkolach.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty – dane porównawcze (GUS, 2023)

Jednostka administracyjna	Język polski	Matematyka	Język angielski
Książ Wielki	68 (najlepiej w powiecie)	59 (najlepiej w powiecie)	64 (najlepiej w powiecie)
Powiat miechowski	66,8	52,6	62,9
Województwo Małopolskie	69,5% (najlepiej w kraju)	59,7% (najlepiej w kraju)	69%
Polska	66%	53%	66%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ósmoklasiści osiągają najwyższe wyniki na tle powiatu miechowskiego, przekraczając średnią krajową.

Szkolnictwo ponadpodstawowe - na terenie gminy Książ Wielki funkcjonuje Zespół Szkół Rolniczych z siedzibą w zamku „Mirów” w Książu Wielkim.

4. Pomoc społeczna

W ramach systemu pomocy społecznej zapewnianego przez gminę udzielono wsparcia w następujących formach (dane za 2022 r.):

1. zasiłku stałego - ok. 160 tys. zł dla 24 osób,
2. zasiłku okresowego – ok. 22 tys. zł. dla 26 osób,
3. zasiłku celowe – ok. 23 tys. zł,
4. schronienia – 2 osoby,
5. w ramach Wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 w szkołach i przedszkolach dożywianych było ponad 50 dzieci,
6. usług opiekuńczych – wsparcie dla jednej osoby,
7. pobytu w domu pomocy społecznej – prawie 600 tys. zł - wsparcie 23 osób.

Na terenie gminy funkcjonują następujące placówki: Dom Pomocy Społecznej dla osób starszych i samotnych w dawnym pałacu Hallerów w Mianocicach oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej w dawnym dworze Zdziechowskich w Rzędowicach

5. Zdrowie

Na terenie gminy funkcjonuje Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Książu Wielkim, w którym działają:

- Poradnia Podstawowej Opieki Zdrowotnej,
- Poradnia Ginekologiczna,
- Poradnia Okulistyczna,
- Poradnia Reumatologiczna,
- Poradnia Stomatologiczna,
- Poradnia Rehabilitacyjna

Rocznie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielanych jest około 15 tys. porad. Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej po pracach remontowych, w tym likwidacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych (montaż windy), zapewnia wysoki standard lokalowy świadczenia opieki medycznej. Obecnie trwa rozbudowa i modernizacja budynku PZOZ.

Opiekę szpitalną zapewnia Szpital św. Anny w Miechowie oraz szpitale specjalistyczne w Krakowie i Kielcach.

6. Kultura, rekreacja, turystyka

W gminie Książ Wielki (w budynku Zespołu Szkolno- Przedszkolnego przy ul. Reja 4) działa biblioteka publiczna posiadająca księgozbiór liczący ponad 20 tys. wolumenów, zatrudniająca 1 pracownika.

Biblioteka współpracuje ze szkołami, organizuje lekcje biblioteczne, konkursy pogadanki. Gmina nie dysponuje domem kultury – jego budowa stanowi jedno z kluczowych wyzwań rozwojowych.

Imprezy cykliczne odbywające się na terenie Gminy Książ Wielki: Dożynki, Dzień Strażaka, Święto Niepodległości.

Przez teren gminy przebiegają dwa piesze szlaki turystyczne. Przez Książ Wielki biegnie szlak okrężny (kolor niebieski, dł. 14,4 km, zaczyna się i kończy w Książu Wielkim) oraz szlak zielony (kolor zielony, dł. 20,2 km, prowadzi z Tunelu do Książa Wielkiego).

Walory przyrodnicze oraz rolniczy charakter gminy stwarzają dobre warunki do rozwoju agroturystyki. Baza noclegowa skupiona jest głównie w miejscowości Książ Wielki i Antolka, gdzie znajdują się m. in. Hotel Zameczek, Hotel Antolka oraz schronisko młodzieżowe przy Zespole Niepublicznych Szkół i Placówek Oświatowych.

Na terenie gminy funkcjonuje gospodarstwo agroturystyczne - Antolka 37a.

7. Zabytki

Najstarsze obiekty kulturowe na terenie gminy to kopce pradziejowe w Moczydle i Rzędowicach oraz grodzisko położone na łąkach Książa Wielkiego, od strony Konaszówki, na którym ślady zabudowy sięgają połowy XII wieku.

Na terenie gminy zinwentaryzowano 41 zabytków architektonicznych.

Sześć z nich zostało wpisanych do rejestru zabytków i otoczonych ochroną konserwatorską.

- **Antolka - Karczma**, pochodzi z ok 1832, wybudowana przy trakcie warszawskim. W czasie powstania styczniowego karczma stanowiła siedzibę sztabu generała Langiewicza. Po II wojnie światowej karczma została znacjonalizowana i zaadaptowana na szkołę, obecnie własność prywatna.
- **Kościół p.w. Narodzenia NMP i dzwonnica w Książu Małym**, kościół murowany, orientowany, wybudowany na przełomie XIV i XV wieku, odrestaurowany w 1710 roku. W latach 1565–1583 kościół zamieniony został na zbór kalwiński, Dzwonnica drewniana z 1724 roku, nakryta dachem namiotowym.
- **Kościół p.w. św. Wojciecha wraz z dzwonnica w Książu Wielkim**, cmentarzem i ogrodzeniem z bramką, Kościół parafialny pw. św. Wojciecha. Wzmiankowany po raz pierwszy w 1325 roku. Najstarsze mury obecnej świątyni pochodzą z XV wieku. W kaplicy św. Jana Chrzciciela są trzy płaskorzeźby (XVI wiek) z czerwonego marmuru,

przedstawiające Jana Tęczyńskiego, jego żonę Katarzynę z Łaskich oraz ich córkę, też Katarzynę.

- **Książ Wielki zespół kościoła i klasztoru Augustianów:** kościół p.w. św. Ducha z cmentarzem i ogrodzeniem oraz budynek poklasztorny, Kościół poaugustiański pw. św. Ducha. Z budowli gotyckiej (ufundowanej przez Jana Melsztyńskiego), pozostało nie zmienione prezbiterium i stara zakrystia.
- **Książ Wielki zespół pałacowy:** pałac, dwa pawilony, założenie ogrodowe z murami i parkiem wraz z okolicznym krajobrazem. Magnacką rezydencję dla biskupa Piotra Myszkowskiego wznosił mistrz Santi Gucci z Florencji. Budowę, która trwała kilkanaście lat, rozpoczęto w 1585 roku. Do dziś parter i pierwsze piętro pałacu zachowały dawny, renesansowy wystrój. Liczne przebudowy obejmowały jedynie wyższe kondygnacje, najpoważniejsze prace przeprowadził w końcu XVIII wieku Franciszek Wielopolski.
- **Mianocice pałac i park,** obiekt wybudowany na miejscu poprzedniego dworu w XVIII wieku. Majątek należał m.in. do: Tęczyńskich, Bonerów, Oleśnickich, Branickich, Myszkowskich, Morsztynów i Jordanów i Hallerów.

W Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Książ Wielki znajduje się 41 obiektów i obszarów. Kluczowe z nich to kościoły, dzwonnice, zespoły dworsko-parkowe (Rzędowice, Zaryszyn), karczma, remiza, przytułek, synagoga oraz budynki mieszkalne – większość obiektów zlokalizowana jest w Książu Wielkim.

Pomniki i miejsca pamięci:

- Obelisk pamięci pomordowanych w czasie II wojny światowej – Cisie las Strzyganiec;
- Mogiła ofiar II wojny światowej na cmentarzu parafialnym w Książu Wielkim;
- Pomnik pamięci pomordowanych w czasie pacyfikacji wsi Trzonów;
- Obelisk pamięci pomordowanych przez hitlerowców – Książ Wielki las Chrusty;
- Tablica pamięci poległych na polu chwały w latach 1914-1920 – budynek remizy OSP w Książu Wielkim;
- Obelisk poświęcony ofiarom II wojny światowej – Książ Wielki ul. Rynek;
- Obelisk poświęcony oddziałom AK „Kedyw” Baon Partyzancki „Skała” – Moczydło – las Chrusty;
- Mogiła mieszkańców wsi Trzonów i Maciejów (gm. Słaboszów) pomordowanych w czasie pacyfikacji w/w wsi w roku 1944 – cmentarz parafialny w Książu Małym,
- Mogiła poległych powstańców z powstania styczniowego – cmentarz parafialny w Książu Wielkim.

Istotny element historyczny, kulturowy oraz sakralny dla środowiska kulturowego gminy stanowią kapliczki, figury i krzyże przydrożne należące do drobnych obiektów sakralnych.

4. Obszar przestrzenny i środowiskowy

1. Zagospodarowanie przestrzenne

W Gminie Książ Wielki obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy przyjęte Uchwałą Nr XX/168/2021 Rady Gminy w Książu Wielkim.

Szczegółowe zasady przeznaczenia terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określenia sposobów ich zagospodarowania i zabudowy ustalane są w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Według stanu na 31 grudnia 2023 roku na terenie Gminy Książ Wielki obowiązują częściowe miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w trzech miejscowościach:

Książ Wielki, Moczydło, Antolka, które zajmują 45 ha powierzchni.

Gmina rozpoczęła starania w zakresie pozyskania środków z programu rządowego w ramach Krajowego Planu Odbudowy na opracowanie planu ogólnego – 28 lutego 2024 r. podjęto uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Miasta i Gminy Książ Wielki.

Działania w tym zakresie mają szczególne znaczenie w kontekście udostępnienia obszarów pod działalność gospodarczą.

2. Środowisko - wody

Sieć rzeczna na terenie gminy jest słabo rozwinięta. Jedyną większą rzeką przecinającą gminę jest Nidzica – większość obszaru gminy leży w jej zlewni.

Przez teren gminy Książ Wielki przebiegają dwa wododziały:

- Nida i Nidzica - przecina gminę z zachodu na wschód w jej północnej części - przechodzi on przez Głogowiany - Wrzosey, las obok Moczydła i na północ od Krzeszówki i Zarzszyna;
- Nidzica i Szreniawa - odcina fragment gminy w jej najbardziej wysuniętej południowo— zachodniej części w sołectwie Łazy.

System naturalnych rzek i cieków uzupełniany jest przez sieć rowów melioracyjnych.

Wody powierzchniowe na przedmiotowym obszarze należą do dorzecza administrowanego przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie z siedzibą w Krakowie.

Zgodnie z Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023, poz. 300,) w zakresie **jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP)** na terenie gminy Książ Wielki zlokalizowanych jest pięć działań.

Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) położonych w granicach Gminy Książ Wielki

Symbol JCWP	Nazwa	Stan ogólny	Cel środowiskowy	Kategorie działań
RW2000062 139829	Sancygniówka	Zły stan wód	stan ekologiczny – umiarkowany stan chemiczny – dobry lub poniżej dobrego	Poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków
RW2000062 1669	Mierzawa	Zły stan wód	stan ekologiczny – dobry stan chemiczny – dobry lub poniżej dobrego	Poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków
RW2000112 13989	Nidzica od Nidki do ujścia	Zły stan wód	stan ekologiczny – umiarkowany stan chemiczny – dobry lub poniżej dobrego	Poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków
RW2000062 13927	Szreniawa do Ścieklca	Zły stan wód	stan ekologiczny – dobry stan chemiczny – dobry lub poniżej dobrego	Ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych z rolnictwa
RW2000062 139815	Nidzica do Nidki	Zły stan wód	stan ekologiczny – umiarkowany stan chemiczny – dobry	Poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków

Pod terenem całej gminy rozciąga się szczelinowo – porowy Główny Zbiornik Wód Podziemnych - Niecka Miechowska SE o nr 409 (powierzchnia 2 975 km kwadratowych).

Zagrożeniami dla wód podziemnych są zanieczyszczenia obszarowe, spowodowane m.in. poprzez: stosowanie nadmiernych dawek nawozów mineralnych oraz chemicznych środków ochrony roślin w rolnictwie i leśnictwie, infiltracja do gruntu ścieków z nieuszczelnionych zbiorników ściekowych.

Obszar gminy Książ Wielki znajduje się w obrębie jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) o numerze 114.

Charakterystyka jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) położonych w granicach Gminy Książ Wielki

Symbol JCWP	Stan ogólny	Cel środowiskowy	Kategorie działań
GW2000132	stan chemiczny – dobry stan ilościowy – dobry stan ogólny – dobry	stan chemiczny – dobry stan ilościowy – dobry	Inne – administracyjne – ochrona prawna GZWP
GW2000100	stan chemiczny – dobry stan ilościowy – dobry stan ogólny – dobry	stan chemiczny – dobry stan ilościowy – dobry	Nie zaplanowano działań
GW2000114	stan chemiczny – dobry stan ilościowy – dobry stan ogólny – dobry	stan chemiczny – dobry stan ilościowy – dobry	Nie zaplanowano działań

Na terenie gminy Książ Wielki brak jest zbiorników retencyjnych. Funkcję tę pełnią jedynie stawy hodowlane w Książu Wielkim o powierzchni 60 ha oraz kilka małych oczek wodnych. Łączna powierzchnia zbiorników wodnych na terenie gminy wynosi około 72 ha.

Na obszarze gminy występuje zagrożenie powodziowe ze strony wód rzeki Nidzicy. Rzeka ta posiada charakter rzek nizinnych o powolnym prądzie, jednak na skutek roztopów wiosennych lub gwałtownych i długotrwałych opadów atmosferycznych gwałtownie zwiększa swój przepływ powodując erozję dna i brzegów oraz uszkadza drogi i zabudowania zlokalizowane nad jej brzegami.

3. Obszary chronione

Na terenie gminy występują następujące obszary chronione:

p.	Kod	Forma ochrony	Nazwa
1	PL.ZIPOP.1393.RP.918	rezerwat przyrody	Lipny Dół koło Książa Wielkiego
2	PL.ZIPOP.1393.RP.986	rezerwat przyrody	Kwiatówka
3	PL.ZIPOP.1393.OCHK.356	obszar chronionego krajobrazu	Miechowsko-Działoszycki
4	PL.ZIPOP.1393.OCHK.281	obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Krajobrazu Wyżyny Miechowskiej
5	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH12005 1.H	obszar natura 2000	Giebułtów
6	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH26001 7.H	obszar natura 2000	Dolina Górnej Mierzawy
7	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH12005 6.H	obszar natura 2000	Kwiatówka
8	PL.ZIPOP.1393.PP.1208042.12 20	pomnik przyrody	Nie nadano
9	PL.ZIPOP.1393.PP.1208042.12 21	pomnik przyrody	Nie nadano
10	PL.ZIPOP.1393.PP.1208042.12 22	pomnik przyrody	Nie nadano
11	PL.ZIPOP.1393.PP.1208042.12 35	pomnik przyrody	Nie nadano
12	PL.ZIPOP.1393.PP.1208042.12 36	pomnik przyrody	Nie nadano

Źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP> (odczyt z dnia 15 lutego 2024 r.)

4. Infrastruktura transportowa

Na sieć dróg gminy Książ Wielki składają się drogi gminne, powiatowe oraz droga krajowa i międzynarodowa). Sieć dróg gminnych umożliwia dojazd do wszystkich miejscowości, zarówno wewnątrz gminy jak i do sąsiednich miejscowości. Drogi te mają zróżnicowaną nawierzchnię.

W posiadaniu gminy znajdują się 4 mosty – 218 m².

Zasób dróg gminnych obejmuje 79 km w tym:

- 55 km dróg asfaltowych o powierzchni 195,273m²
- 11 km dróg tłuczniowych o powierzchni 38 500 m²
- 13 km dróg gruntowych o powierzchni 44 100 m²

Uzupełnieniem infrastruktury drogowej jest kanalizacja deszczowa na części dróg, chodniki o powierzchni 850m² oraz oświetlenie parkowe i uliczne.

Przez gminę Książ Wielki przebiega łącznie 170,5 km dróg o nawierzchni twardej (w tym ulepszonej i utwardzonej).

Wskaźnik gęstości dróg twardych wynosi 123,8 km/100 km².

Sieć dróg powiatowych jest niejednorodna, nawierzchnie na długości 64,3 km – bitumiczne, 2,6 km – tłuczniowe, 4,6 km – gruntowe.

Obok dróg spełniających kryteria tej kategorii występują odcinki tras mających znaczenie lokalne, łączące poszczególne sołectwa ze sobą lub z podstawową siecią dróg.

Łączna długość dróg powiatowych wynosi 71,5 km.

Pasażerska komunikacja autobusowa w gminie Książ Wielki prowadzona jest głównie przez prywatnych przewoźników i obsługuje ważniejsze ciągi drogowe w gminie.

Gmina zarządza 75 przystankami autobusowymi, które zlokalizowane są w centralnych częściach poszczególnych miejscowości lub wzdłuż dróg. Część przystanków wzdłuż głównych dróg jest własnością lub pozostaje w zarządzie powiatu miechowskiego.

Gmina poza dowozem dzieci do szkół nie zapewnia transportu zbiorowego.

5. Telekomunikacja

Około 95% obszaru gminy jest pokrytych dostępem do szerokopasmowego internetu.

Telefonizacja przewodowa gminy jest na wysokim poziomie, obejmuje swoim zasięgiem wszystkie sołectwa. Cały teren gminy objęty jest zasięgiem telefonii komórkowej. Na terenie gminy znajdują się trzy stacje bazowe sieci komórkowej: w Moczydle i Mianocicach.

6. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Gmina Książ Wielki zaopatrywana jest w wodę z pięciu ujęć wód podziemnych, które znajdują się w Antolce, Boczkowicach, Moczydle, Rzędowicach i Zarzysynie. Sieć wodociągowa obejmuje obszar całej gminy, wskaźnik zwodociągowania wynosi 98%. Woda pobierana jest ze studni głębinowych i charakteryzuje się dużą czystością, studnie mają wydajność od 7,6 m³/h do 110 m³/h. Ujmowana woda nie wymaga procesów uzdatniania. Woda dostarczana do wodociągów grupowych gminy (wodociągi Antolka, Boczkowice, Moczydło, Rzędowice i Zarzysyn), a po jej dezynfekowaniu podawana jest do sieci. Sieć wodociągowa na terenie gminy wykonana jest z PCV, a jej łączna długość wynosi 144,57 km. Do sieci wodociągowej wykonano 1 463 przyłączy domowych. Pozostałe 2% mieszkańców gminy korzysta z wody z przyzagrodowych studni kopanych.

Miejscowości Książ Wielki i Wielka Wieś wyposażone są w sieć kanalizacyjną, odprowadzającą ścieki do oczyszczalni. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Książ Wielki wynosi 14,8 km, z czego większość, 10,1 km wykonana jest na terenie miejscowości Książ Wielki, a pozostała część 4,7 km na terenie miejscowości Wielka Wieś.

Na koniec 2023 roku liczba przyłączy w gminie Książ Wielki wynosiła 92 szt., łączna liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi 363 osób.

Kanalizację obsługuje jedna gminna oczyszczalnia ścieków „BIOVAC” o przepustowości 200 m³/d, która przyjmuje w ciągu roku ok. 43 dam³ ścieków. Oczyszczalnia działa w technologii SBR (*Sequencing Batch Reactor*), odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Nidzica.

Z uwagi na duże rozproszenie zabudowy, większa inwestycja w infrastrukturę kanalizacji sieciowej może nie przynieść pożądanego efektu ekonomicznego. Dlatego też w gminie wykorzystywane są przydomowe oczyszczalnie ścieków w liczbie 692 szt., pracujące w oparciu o metodę drenażu rozsączającego.

Pozostali mieszkańcy gminy korzystają ze zbiorników bezodpływowych – 1280 szt. Funkcjonuje jedna zlewnia, do której ścieki ze zbiorników bezodpływowych są dowożone wozami asenizacyjnymi.

Rozbudowa kanalizacji i modernizacja oczyszczalni ścieków stanowią kluczowe wyzwania rozwojowe w zakresie infrastruktury technicznej w gminie.

7. Ochrona powietrzna

Na terenie gminy brak jest sieci ciepłowniczej, nie występuje centralny ośrodek dostarczający energię ciepłą. Mieszkańcy ogrzewają budynki dzięki własnym źródłom ciepła opalonym na gaz i paliwo stałe.

W zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej, jak i w wielu budynkach użyteczności publicznej najczęściej stosowane są kotłownie węglowe. Tego typu rozproszone źródła niskiej emisji powodują w okresach grzewczych znaczny wzrost poziomu zanieczyszczeń w powietrzu.

Rodzaje ogrzewania w gminie (2022)

Rodzaj ogrzewania	Liczba
Kocioł na paliwo stałe	1 419 (z czego 1 167 poniżej klasy 5)
Kominek/koza/kuchnia	846
Piec gazowy	158
Pompa ciepła	53

Źródło: dane własne gminy – ewidencja emisyjności

W ramach dotacji celowej z budżetu gminy Książ Wielki w ramach inwestycji służących ochronie powietrza polegających na wymianie systemów ogrzewania łącznie wymieniono 160 źródeł ciepła.

Obiekty publiczne po termomodernizacji: budynek Urzędu Miasta i Gminy Książ Wielki, Szkoła Podstawowa w Antolce.

Obiekty publiczne które nie przeszły termomodernizacji: Zespół Szkolno-Przedszkolny w Książu Wielkim, Szkoła Podstawowa Książ Mały, świetlice wiejskie oraz strażnice OSP.

Dodatkowe źródło zanieczyszczeń powietrza stanowi komunikacja - emisja spalin (tlenki azotu, tlenki węgla, pył zawieszony, ołów, pylenie z opon i klocków hamulcowych) oraz specyficzne dla obszarów rolniczych zanieczyszczenia powietrza związane z zabiegami agrotechnicznymi (okresowa emisja aerozoli, substancji pylastych).

Na obszarze gminy brak jest dużych zakładów przemysłowych będących potencjalnymi źródłami zanieczyszczeń powietrza. Ze względu na przeważający kierunek wiatrów z sektora

zachodniego, na stan czystości powietrza w gminie wpływ mają zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł położonych wokół aglomeracji krakowskiej i w województwie śląskim.

W Gminie Książ Wielki od października 2021 roku działa punkt informacyjno -konsultacyjny w ramach programu „Czyste powietrze”.

8. Energia elektryczna

Gmina jest zelektryfikowana w 100%, energia elektryczna dystrybuowana jest przez PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna poprzez napowietrzną linię SN 30 kV relacji GPZ Miechów – RS Książ Wielki, a we wschodniej części gminy – linię 15 kV. Głównym źródłem zasilania gminy w energię elektryczną jest rozdzielnia prądu RS 30/15 kV zlokalizowana w Książu Wielkim. Gmina od kilku lat dokonuje zakupu prądu w ramach grupy zakupowej, zrzeszającej sąsiednie gminy.

Na terenie gminy planowana jest budowa linii wysokiego napięcia 110 kV oraz instalacji fotowoltaicznych.

Istniejąca sieć energetyczna i GPZ dają możliwość budowy i przyłączenia instalacji OZE na terenie gminy.

W kontekście zlokalizowania Parku technologicznego konieczne jest zapewnienie dodatkowej infrastruktury energetycznej.

9. Gaz

Sieć gazowa na terenie gminy jest rozbudowywana sukcesywnie, przy szczególnym uwzględnieniu kryteriów efektywności ekonomicznej.

Gazowa sieć wysokoprężna na terenie gminy wykorzystywana jest w obrębie miejscowości Książ Wielki. Gazociąg ma średnicę $\varnothing 250$ mm i przebiega przez sołectwa: Antolka, Cisia Wola, Książ Wielki, dostarczając gaz także na teren przyległych gmin. Źródłem gazu dla gazociągu przebiegającego przez gminę jest gazociąg DN 350/300 Batowice – Słomniki i DN 250/200 Słomniki – Sędziszów.

Wskaźnik zgazyfikowania gminy wynosi jedynie około 2% powierzchni gminy.

10. OZE

Na terenie gminy funkcjonuje jedna farma fotowoltaiczna, planowane są kolejne lokalizacje, nie występują natomiast elektrownie wiatrowe, ani wodne. Nie prowadzi się również upraw roślinnych do wykorzystania energetycznego (spalania). W gospodarstwach domowych instalowane są kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, które produkują energię elektryczną bezpośrednio z energii słonecznej.

Liczba instalacji OZE u mieszkańców: 142 instalacje zamontowane w ramach projektu „Ekopartnerzy na rzecz słonecznej energii Małopolski” - 121 instalacji fotowoltaicznych, 21 instalacji solarnych.

Instalacje OZE na obiektach użyteczności publicznej: 4 instalacje o łącznej mocy 123,7 kWp. Gmina należy do Klastra Energii Powiatu Miechowskiego, który jest w trakcie aplikowania o środki na rozwój klastra oraz planuje docelowo budowę instalacji OZE.

11. Odpady

Usługa odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych z terenu Gminy Książ Wielki w roku 2023 realizowana była przez firmę: - Małopolskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o.

Gmina Książ Wielki posiada wysypisko śmieci we wsi Mianocice, ogrodzone wyposażone w wagę - przekazane w bezpłatne użytkowanie Spółce z o.o. Składowisko Odpadów Mianocice.

W roku 2022 Związek Międzygminny do Sprawy Gazyfikacji, Rozwoju Terenów Wiejskich i Ochrony Środowiska w Proszowicach, do którego należy Gmina Książ Wielki otrzymał dotację z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na realizację projektu pn. „Usuwanie odpadów z folii rolniczej, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu *Big Bag*”. W Książu Wielkim zebrano ponad 31 ton odpadów od 76 rolników.

5. Planowany Park Technologiczny w Książu Wielkim

Obszar planowanego Parku Technologicznego przy trasie S7 jest kluczowym potencjałem rozwojowym Gminy Książ Wielki w perspektywie najbliższej dekady.

Park Technologiczny w Książu Wielkim

Źródło: Starostwo Powiatowe w Miechowie, 2023

Powiat miechowski posiada tereny inwestycyjne o łącznej powierzchni ponad 100 hektarów - zlokalizowane przy węźle drogowym „Książ” w ciągu drogi ekspresowej S7 i krajowej nr 7. Lokalizacja zapewnia dogodne połączenie komunikacyjne z krajowym i europejskim systemem transportowym.

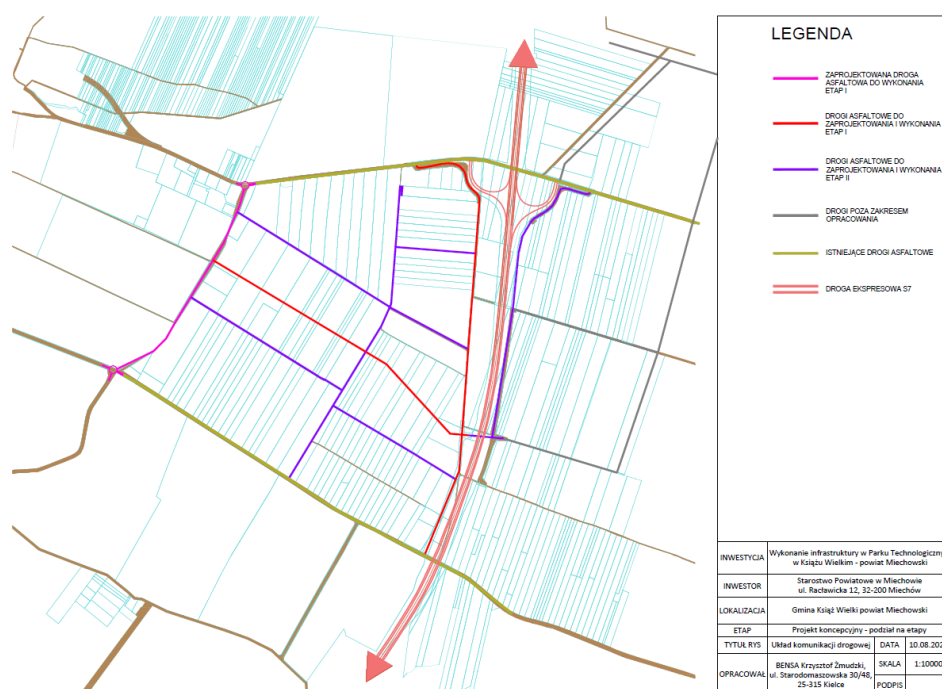
Kluczowym wyzwaniem jest obecnie przekwalifikowanie wskazanych działek z terenów rolnych na tereny, gdzie może być prowadzona działalność gospodarcza oraz uchwalenie przez Gminę Książ Wielki planu zagospodarowania przestrzennego, który umożliwi otwarcie procesów inwestycyjnych.

Park Technologiczny w Książu Wielkim - lokalizacja

Park Technologiczny w Książu Wielkim - działki

Źródło: Starostwo Powiatowe w Miechowie, 2023

Źródło: Starostwo Powiatowe w Miechowie, 2023

Park Technologiczny został zaplanowany wzdłuż trasy S7 na osi wschód - zachód. Pozwala to na efektywne zaplanowanie sieci drogowej oraz uzbrojenia terenu Parku Technologicznego. Zaplanowany układ funkcjonalny zapewnia elastyczność w kontekście lokowania zróżnicowanych przedsiębiorstw, a jednocześnie zakłada komunikację samochodową wraz z komunikacją pieszą i rowerową, umożliwiając rozdzielenie ruchu samochodowego od komunikacji pieszej i rowerowej. Układ ten pozwala na zwiększenie swobody użytkowania ciągu przez każdą grupę użytkowników.

Kluczowe zalety obszaru:

- Duży zwarty teren pozwalający na lokalizację dużych inwestycji – takim terenami nie dysponują już kluczowe strefy gospodarcze w Małopolsce np. Niepołomice, Skawina, Kraków, Wieliczka.
- Komunikacja poprzez drogę S7.
- Lokalizacja na granicy trzech województw Małopolskie, Śląskie i Świętokrzyskie – bliskość rynków zbytu, dostępu do kooperantów itp.
- Bliskość zaplecza kadrowego dla firm z innowacyjnych branży wymagających specjalistów – Kraków, Kielce, Katowice.

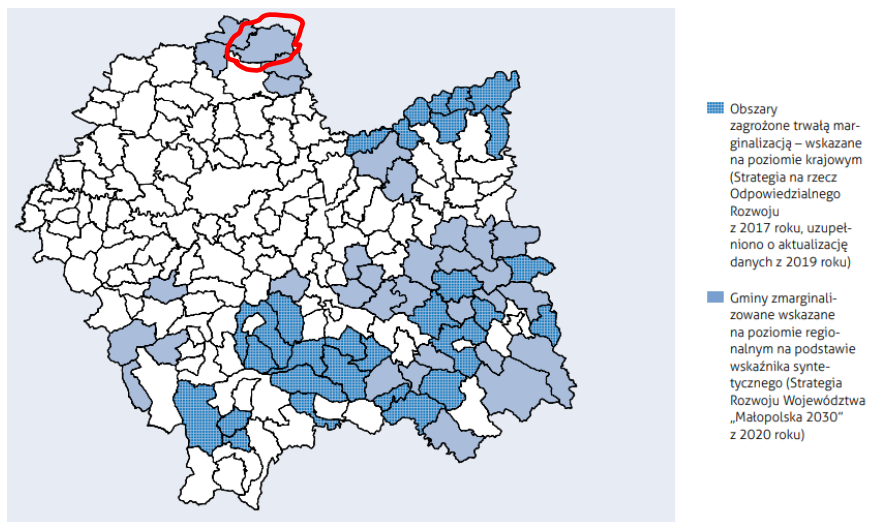
Kluczowym wyzwaniem jest jak najszybsze przeprowadzenie procedury odrolnienia tego terenu

Starostwo Powiatowe w Miechowie i okoliczne samorządy traktują niniejsze przedsięwzięcie jako kluczowe wyzwanie dla powiatu, stanowiące o jego przyszłych przewagach konkurencyjnych.

Gmina Książ Wielki rozpoczęła już prace inwestycyjne przygotowując infrastrukturę drogową i kanalizacyjną w ramach uzbrojenia terenu.

6. Obszary Strategicznej interwencji

Obszar Gminy Książ Wielki nie znajduje się w obszarach strategicznej interwencji (OSI) wyznaczonych na poziomie krajowym, jest to jednak gmina wskazana na poziomie regionalnym (w oparciu o analizę wskaźnika syntetycznego) jako gmina zmarginalizowana.

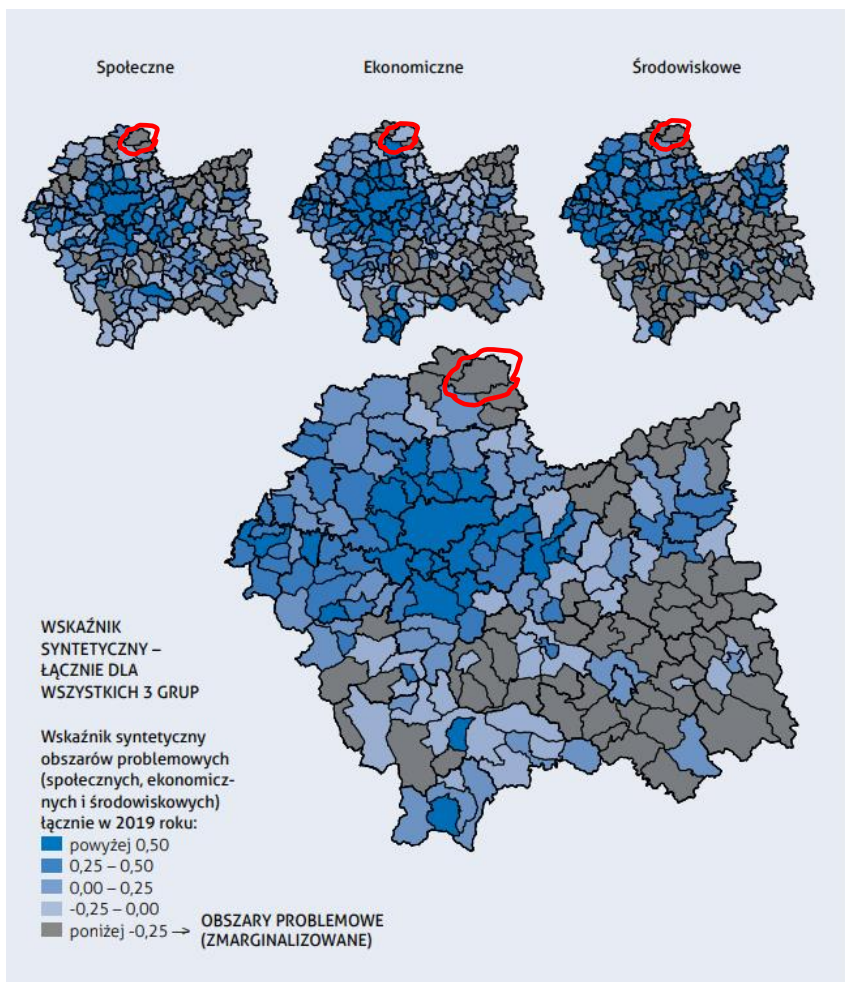

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2030.

Gmina stanowi, zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2030, obszar wiejski o bardzo niskim poziomie rozwoju.

Analiza wskaźników częściowych pokazuje szczególnie silną marginalizację w obszarach społecznym i środowiskowym. Podkreślić należy, że dane regionalne pochodzą w większości z 2018 roku.

Gmina Książ Wielki należy do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania ProKoPaRa - w okresie 2021 – 2027 w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 dla obszaru tego Stowarzyszenia przewidziano wsparcie w ramach Działań dedykowanych dla Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS), koncentrujących się na wzmocnieniu funkcji wiejskich.

WSKAŹNIKI BAZOWE

Społeczne:

1. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (2018).
2. Zameldowania i wymeldowania w gminie na 1 tys. mieszkańców (2018).
3. Udział osób korzystających z pomocy społecznej według kryterium dochodowego (2018).
4. Średnie wyniki sprawdzianu w szkołach podstawowych (2019).
5. Członkowie kół, klubów, sekcji i grup artystycznych na 1 tys. mieszkańców (2018).
6. Frekwencja w wyborach do sejmików województw (2018).

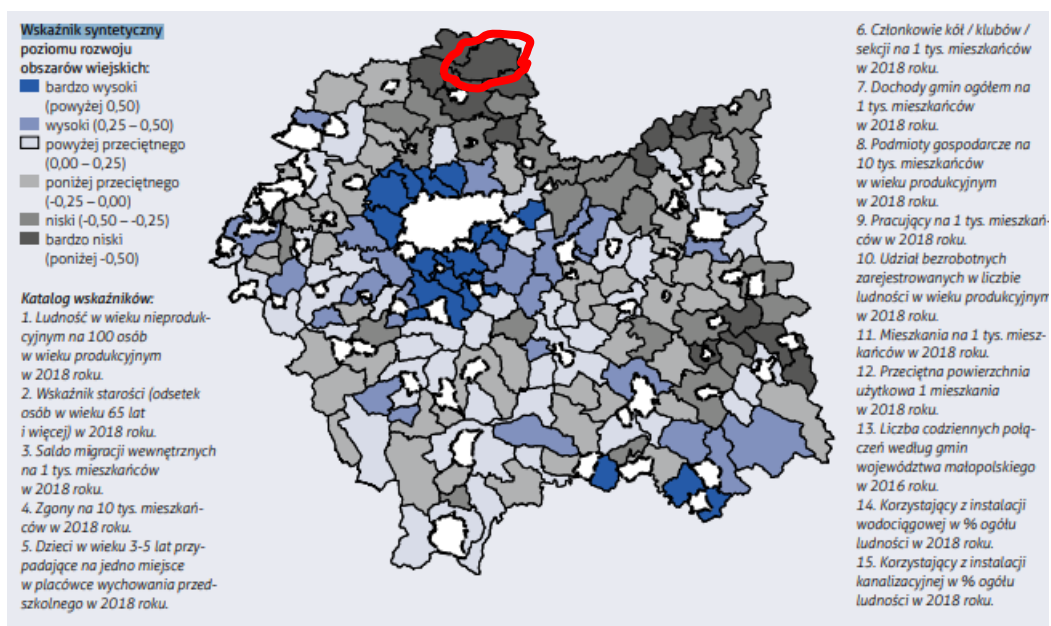
Ekonomiczne:

7. Osoby prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców (2018).
8. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na 100 osób w wieku produkcyjnym (2018).
9. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddana do użytkowania na 1 tys. mieszkańców (2018).
10. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (2018).
11. Liczba podmiotów gospodarczych w sekcji „I” PKD na 1 tys. mieszkańców (2018).
12. Wskaźnik syntetyczny dostępności drogowej do gmin województwa małopolskiego (2019).

Środowiskowe:

13. Udział korzystających z instalacji wodociągowej w ogólnej liczbie ludności (2018).
14. Udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności (2018).
15. Odsetek powierzchni prawnie chronionej w łącznej powierzchni gminy (2018).

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2030.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2030.

7. Dane przekrojowe i porównawcze

1. Kluczowe wskaźniki dla Gminy Książ Wielki w latach 2017-2023 (GUS, 2023)

Wskaźniki	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność [osoba]	5 152	5 121	5 073	4 991	4 958	4 879
Gęstość zaludnienia [osoba/km ²]	37	37	37	36	36	35
Kobiety na 100 mężczyzn [osoba]	105	103	103	103	105	106
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [osoba]	69,5	71,3	74,2	82,8	85,2	83,6
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]	4 004,33	4 662,44	4 854,98	6 866,24	6 794,14	7 706,68
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]	3 996,07	5 195,02	5 326,49	6 490,25	6 159,12	7 471,76
Turystyczne obiekty noclegowe [ob.]	2	2	2	2	2	1
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności [szt.]	21,4	13,6	7,8	8,0	22,1	20,3
Pracujący na 1000 ludności [osoba]	89	80	73	89	110	(.)
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	3,5	3,0	2,6	3,6	3,5	2,9
Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej [%]	75,1	75,1	75,5	75,6	75,6	75,7
Odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej [%]	18,4	18,5	19,1	19,9	19,7	20,0
Odsetek ludności korzystającej z instalacji gazowej [%]	1,5	2,0	2,3	3,7	4,4	7,1
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym [szt.]	1 246,7	1 291,0	1 322,1	1 490,8	1 568,9	1 625,9
Udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem [%]	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Drogi dla rowerów [km]	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>)

2. Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy

Ogólny wskaźnik rozwoju publikowany w ramach Monitora Rozwoju Lokalnego - stanowi obraz trzech wymiarów funkcjonowania samorządu i jego mieszkańców: gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Jest on zobrazowany przez 12 wskaźników rozwojowych oraz 44 wskaźniki cząstkowe. Gminy są porównywane z podobnymi samorządami (porównanie do gmin o podobnych funkcjach). Gmina Książ Wielki należy do grupy gmin miejsko - wiejskich w ramach grupy J3_GMW: Gospodarka ekstensywna (około 80 gmin w kraju), poniższe dane mają charakter porównawczy w stosunku do innych gmin z tej grupy. Cała grupa porównawcza obejmuje 257 gmin – około 10% powierzchni kraju i około 5% ludności, cechujących się między innymi wysoką lesistością.

Wartości dodatnie wskaźników w tabeli (pierwsza kolumna) oznaczają, że wartości wskaźników dla Gminy Książ Wielki kształtują się powyżej średniej dla innych gmin z grupy porównawczej; wartości ujemne wskaźników oznaczają, że wartości wskaźników dla Gminy Książ Wielki kształtują się poniżej średniej dla innych gmin z grupy porównawczej.

Wskaźniki rozwojowe gminy Książ Wielki za 2021 rok.

Wskaźnik rozwoju	Wskaźnik szczegółowy	2016	2022
WYMIAR GOSPODARCZY			
wskaźnik: - 0,22			
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki - budżet wskaźnik: 0,14	1.1 Dochody budżetu Gminy z tytułu udziału w CIT (zł)	8 757,46	40 849,00
	1.2 Dochody budżetu Gminy z tytułu udziału w PIT (zł)	1 922 900,00	5 633 736,57
	1.2 Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców	5,33	2,83
	1.4 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców	73,63	88,54
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej wskaźnik: - 0,14	2.1 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (zł)	3 249,28	5 415,22
	2.1 Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat	- 150	- 176
	2.3 Udział bezrobotnych powyżej roku w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (%)	2,30	1,30
	2.4 Udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (%)	15,13	20,43 (2021)
3. Sytuacja materialna mieszkańców wskaźnik: 0,59	3.1 Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców	11	1
	3.2 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca (średnia 3 letnia)	326,9	771,0
	3.3 Wartość majątku zakumulowanego w przeliczeniu na 1 mieszkańca	97 774	187 709
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) wskaźnik: 0,44	4.1 Kwota nadwyżki operacyjnej brutto (średnia 3 letnia) (zł)	1 469 521,48	3 240 524,97
	4.2 Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem	26,26	25,50
	4.3 Relacja wyniku operacyjnego do kwoty własnych dochodów bieżących (średnia 3 letnia)	24,7	28,3
	4.5 Udział bieżących dochodów "nieznaczonych" w dochodach bieżących (%)	46,9	50,6
WYMIAR SPOŁECZNY			
wskaźnik: - 0,11			
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury wskaźnik: 0,28	5.1 Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców	2 678,36	2 868,42
	5.2 Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców (dane powiatowe)	1 251,99	1 398,92
	5.3 Liczba podmiotów gospodarczych świadczących usługi na 1000 mieszkańców	62,58	77,06
	5.4 Miejsca noclegowe w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców (dane powiatowe)	9,55	8,90
	5.5 Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (%)	18,3	20
	5.6 Stosunek liczby dzieci w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat (%)	51,34	46,67
	5.7 Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych (%)	100,0	97,8
	5.8 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca (zł)	10,96	15,70

	5.9 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (zł)	27,44	85,60
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie wskaźnik: - 0,36	6.1 Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (%)	18,3	20
	6.2 Powierzchnia nowych mieszkań na osobę w wieku 25-34 lata (m ²)	0,69	2,34
	6.3 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkaniowa na mieszkańca (m ² /os)	31,50	34,7
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny Gminy wskaźnik: 0,42	7.1 Odsetek dzieci do lat 17 na które rodzice/opiekunowie otrzymują zasiłek rodzinny (%)	38,91	20,07
	7.2 Odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (%)	5,85	3,48
	7.3 Zasięg ubóstwa głębokiego (%)	2,60	2,30
8. Poziom bezpieczeństwa wskaźnik: - 0,08	8.1 Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia (dane powiatowe) (%)	14,6	12,9
	8.2 Przepiętwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu, mieniu i drogowe na 1000 mieszkańców	10,75	11,60
9. Demografia wskaźnik: -0,89	9.1 Ludność ogółem	5 161	4 879
	9.2 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	138,2	159,3,0
	9.3 Przyrost naturalny w ostatnich 3 latach na 1000 osób	- 9,11	- 29,51
	9.4 Saldo migracji na 1000 osób	- 2,12	- 3,45
	9.5 Współczynnik dzietności kobiet	1,60	0,99
WYMIAR ŚRODOWISKOWY wskaźnik: - 0,26			
10. Dostępność komunikacyjna (zewnątrzna i wewnętrzna) wskaźnik: 0,21	10.1 Łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km ² powierzchni (dane powiatowe) (km/km ²)	191,95	189,69
	10.2 Liczba samochodów osobowych na 100 mieszkańców (dane powiatowe)	58,07	73,92
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru wskaźnik: -1,04	11.1 Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	5,62	7,99
	11.2 Liczba mieszkań oddanych do użytku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	0,78	2,05
12. Lokalne środowisko przyrodnicze wskaźnik: - 0,14	12.1 Ścieki oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczenia	100,00	100,00
	12.2 Udział odpadów poddanych odzyskowi w odpadach wytworzonych w ciągu roku (z wyłączeniem komunalnych) (%)	bd	bd
	12.3 Udział powierzchni obszarów cennych przyrodniczo prawnie chronionych w powierzchni JST (dane powiatowe) (%)	100	100
OGÓLNY WSKAŹNIK ROZWOJU wskaźnik: - 0,04			

źródło: Opracowanie własne w oparciu o Raport Związek Miast Polskich – sytuacja społeczno - ekonomiczna Gminy Książ Wielki

Podsumowanie analizy wskaźnikowej

W ramach każdego z poniżej analizowanych wymiarów dane dla Gminy Książ Wielki były odnoszone do podobnych samorządów - grupa 80 gmin miejsko - wiejskich tzw. Gospodarka ekstensywna.

Wymiar gospodarczy - podsumowanie ustaleń diagnostycznych (analiza wskaźników)

Zintegrowany wskaźnik - **Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki i budżet** osiąga wartość 0,14, co oznacza jedynie minimalnie lepszą sytuację w odniesieniu do porównywalnych gmin miejsko-wiejskich.

- Dochody z tytułu udziału JST we wpływach budżetu państwa z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) (wskaźnik 1.1) stanowią jedno z kluczowych źródeł dochodów własnych (podatkowych) i są pochodną dochodów osiąganych przez osoby prawne. Wartość udziału określa się dla dochodów wszystkich podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie JST proporcjonalnie do zatrudnionych lokalnie pracowników. Wskaźnik ten jest ponadprzeciętnie niski co obrazuje praktycznie brak przedsiębiorstw na terenie gminy o istotnym oddziaływaniu.
- Dochody z tytułu udziału JST we wpływach budżetu państwa z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) (wskaźnik 1.2) to kolejne źródło dochodów własnych jst, ale przede wszystkim obrazuje on dochody osiągane przez mieszkańców z tytułu aktywności gospodarczej, pracy, świadczeń społecznych i z majątku. Jego wartość na tle danych krajowych, czy regionalnych kształtuje się poniżej średniej, pozytywnym zjawiskiem jest wysoki wzrost w okresie 2016-2022.
- Poziom osiąganych dochodów CIT i PIT to z jednej strony wskaźniki obrazujące jakość życia mieszkańców, z drugiej warunkujące możliwości rozwojowe samorządu – ich wielkości są specyficzne dla gmin wiejskich o rolniczym charakterze.
- Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na tysiąc mieszkańców (wskaźnik 1.4) określa zdolność lokalnej społeczności do prowadzenia działalności gospodarczej – wskaźnik jest niższy niż średnia dla Małopolski i dla Polski jednak na tle podobnych gmin nieznacznie przekracza średnią.
- Liczba wyrejestrowań z ewidencji na 1000 mieszkańców (wskaźnik 1.3) wskazuje na trudności w prowadzeniu działalności na danym obszarze w badanym okresie – Gmina Książ Wielki osiąga tu wartości zbliżone do średnich.

Zintegrowany wskaźnik - **Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej** osiąga wartość ujemną - 0,14, co oznacza sytuację gorszą w odniesieniu do porównywalnych gmin.

- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (wskaźnik 2.1) może wskazywać na atrakcyjność rynku pracy i kwalifikacje pracowników – wartość ok. 5,5 tys. zł. jest porównywalna z innymi gminami wiejskimi o rolniczym charakterze, jednak znacząco niższa w odniesieniu do miast.
- Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat (wskaźnik 2.2) określa potencjalną dostępność lokalnej siły roboczej na poziomie gminy w sensie zastępowalności (wymiany) pokoleń na rynku pracy – wartość wskaźnika dla gminy Książ Wielki jest alarmująca, zwłaszcza w zakresie pogłębiania się problemu, czyli starzenia się społeczeństwa.
- Udział bezrobotnych powyżej roku w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (wskaźnik 2.3) obrazuje sytuację na rynku pracy. Jego bardzo niski poziom odnosi się jednak do ogólnej sytuacji gospodarczej w regionie i kraju. Znaczący odsetek mieszkańców pracuje poza granicami gminy.
- Udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (wskaźnik 2.4) to specyficzny wskaźnik opisujący aktywność zawodową mieszkańców i zarazem podaż miejsc pracy. Należy zwrócić uwagę, że liczony jest bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób wg. faktycznego miejsca pracy. Oznacza to, że w przypadku gmin o rolniczym charakterze jest on w nienaturalny sposób zaniżony. Pozytywnym zjawiskiem jest jego prawie 25% wzrost w okresie 2016-2021.

Zintegrowany wskaźnik - **Sytuacja materialna mieszkańców** wynosi 0,59, co jest wysokim wynikiem (powyżej średniej), niestety wygenerowanym głównie przez wzrost cen nieruchomości, a nie wzrost dochodów mieszkańców.

- Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców (wskaźnik 3.1) opisuje wielkość grupy mieszkańców gminy w najtrudniejszej sytuacji materialnej (problemy w opłaceniu kosztów mieszkaniowych) jego obecna wartość jest statystycznie nieistotna, jednak wskaźnik nie może być interpretowany jednoznacznie ze względu na specyfikę gminy wiejskiej.

- Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca (średnia 3 letnia) (wskaźnik 3.2)
- Wartość udziału gminy we wpływach budżetu państwa z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) przypadających na 1 mieszkańca analogicznie do wskaźnika (1.2) wartość ta jest niska, ale znacząco wzrosła w badanym okresie.
- Wartość majątku zakumulowanego w przeliczeniu na 1 mieszkańca (wskaźnik 3.3) t. majątku zakumulowanego przez mieszkańców w nieruchomościach. Jest wyliczony w oparciu o średnie ceny transakcyjne na wtórnym rynku mieszkaniowym powiatu i powierzchnie mieszkaniową przypadającą na mieszkańca – tu zanotowano znaczący wzrost spowodowany ogólnopolską sytuacją na rynku nieruchomości oraz usług budowlanych (drastyczny wzrost cen).

Zintegrowany wskaźnik - **Stan finansów lokalnych** (zdolność finansowania rozwoju) osiąga wartość przekraczającą średnią 0,44.

- Wszystkie wskaźniki finansowe dla budżetu gminy potwierdzają polepszającą się zdolność gminy do finansowania działań rozwojowych. Kwota nadwyżki operacyjnej brutto (wskaźnik 4.1) prezentuje średni poziom nadwyżki operacyjnej w okresie 3 lat (dodatnia różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi. Wzrost wskaźnika w okresie 2016-2022 potwierdza dobrą sytuację finansową gminy i racjonalną gospodarkę inwestycyjną. Analogicznie (wskaźnik 4.2) relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem, (wskaźnik 4.3) relacja wyniku operacyjnego do kwoty własnych dochodów bieżących i (wskaźnik 4.4) udział bieżących dochodów "nieznaczonych" w dochodach bieżących, który prezentuje poziom samodzielności JST w zakresie dochodów bieżących.

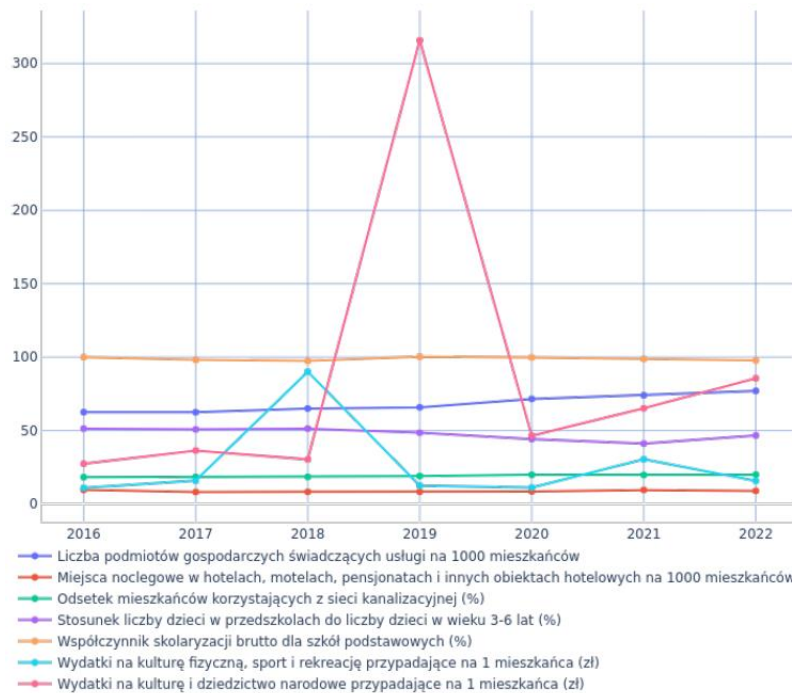
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Wymiar społeczny- podsumowanie ustaleń diagnostycznych (analiza wskaźników)

Zintegrowany wskaźnik - **Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury** osiąga wartość 0,28 – nieznacznie przekraczający średnią.

- Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców obrazujący dostępności usług medycznych (wskaźnik 5.1), liczba podmiotów gospodarczych świadczących usługi na 1000 mieszkańców (wskaźnik 5.3) (PKD sekcje: F, G, H, I, J, K, L, M, N, P, Q, R, S i T), odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (wskaźnik 5.5) – wartości tych wskaźników rosną, co obrazuje coraz lepszy dostęp do lokalnych usług i infrastruktury.
- Najistotniejszym problemem jest bardzo niski wskaźnik skanalizowania gminy, co oznacza duże wyzwania inwestycyjne w kolejnych latach. Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej jest w analizach jednym z podstawowych wskaźników jakości życia mieszkańców, miarą rozwoju cywilizacyjnego obszaru, atrakcyjności dla zamieszkania i pośrednio rozwoju gospodarczego, a także obrazuje ochronę środowiska (stan jakościowy wód powierzchniowych i podziemnych).
- Wskaźnik 5.6 - stosunek liczby dzieci w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat (%) jest na bardzo niskim poziomie (specyfika obszarów wiejskich) i co niepokojące spadł poniżej 50% w 2022 roku. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych (wskaźnik 5.7) poniżej 100% oznacza, że część dzieci z gminy realizuje obowiązek edukacyjny w innych gminach.

- Bardzo pozytywnym zjawiskiem jest wzrost wskaźników wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca (wskaźnik 5.7) oraz wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (wskaźnik 5.9), które obrazują zaangażowanie samorządu gminnego w kreowanie oferty sportowej i kulturalnej.

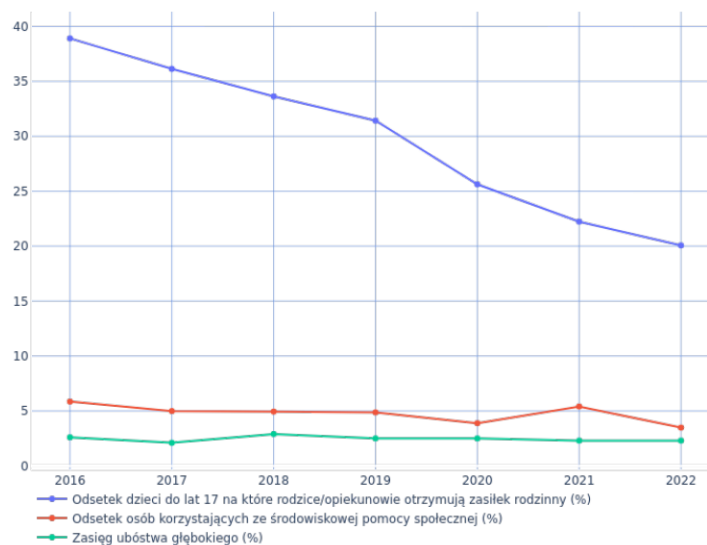
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Zintegrowany wskaźnik - **Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie** ma wartość ujemną – 0,36, czego powodem jest bardzo niski wskaźnik skanalizowania gminy.

- Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (wskaźnik 6.1) równoważny ze wskaźnikiem 5.5 jest na bardzo niskim poziomie (w skali kraju wskaźnik ten przekracza 70%, a dla gmin wiejskich 40%).
- Powierzchnia nowych mieszkań na osobę w wieku 25-34 lata (wskaźnik 6.2) oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkaniowa na mieszkańca (wskaźnik 6.3) muszą być interpretowane z uwzględnieniem specyfiki wiejskiej – praktycznie wyłącznie budownictwo jednorodzinne (stąd wysoka przeciętna powierzchnia użytkowa na mieszkańca) i spadająca liczba ludności (stąd niska powierzchnia nowych mieszkań na osobę).

Zintegrowany wskaźnik - **Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny Gminy** ma wartość 0,42, co jest bardzo dobrym wynikiem, potwierdzającym, że problemy społeczne są rozwiązywane – spadek wskaźników cząstkowych w okresie 2016-2020.

- Odsetek dzieci do lat 17 na które rodzice/opiekunowie otrzymują zasiłek rodzinny (wskaźnik 7.1) jest stosunkowo wysoki, ale jego wartość spadła prawie o 50%. Analogicznie zmniejszyły się wskaźniki: udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na częściowe pokrycie wydatków związanych z jego utrzymaniem, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (wskaźnik 7.2) oraz odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej i zasięg ubóstwa głębokiego - udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem (wskaźnik 7.3), który w 2022 roku wyniósł jedynie 2,3%.

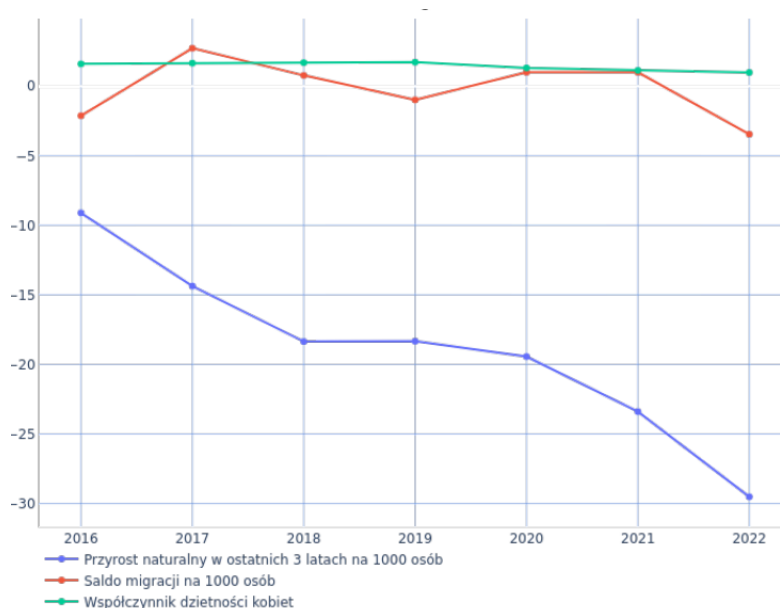
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Zintegrowany wskaźnik - **Poziom bezpieczeństwa** ma wartość ujemną – 0,08, nieznacznie poniżej średniej dla analogicznych gmin.

- Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia (wskaźnik 8.1) należy zwrócić uwagę, że wskaźnik odnosi się do danych powiatowych – typowo rolnicze powiaty Małopolski – Miechowski i proszowicki cechują się wyższymi poziomami przedwczesnej umieralności, zwłaszcza powodowanej chorobami nowotworowymi.
- Przesłupstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu, mieniu i drogowe na 1000 mieszkańców (wskaźnik 8.1) utrzymują się na średnim poziomie adekwatnym do typu gminy.

Zintegrowany wskaźnik - **Demografia** ma wartość ujemną – 0,89 i obrazuje największy problem gminy czyli bardzo szybko postępującą depopulację.

- Spadek liczby ludność (wskaźnik 9.1), wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (wskaźnik 9.2) – czyli rosnący współczynnik obciążenia demograficznego, drastycznie zmniejszający się przyrost naturalny (wskaźnik 9.3) oraz mniejszy już od 1 - współczynnik dzietności kobiet (wskaźnik 9.2), który oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) (wskaźnik 9.5) potwierdzają kluczowy problem gminy, charakterystyczny dla gmin wiejskich.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Wymiar środowiskowy - podsumowanie ustaleń diagnostycznych (analiza wskaźników)

Zintegrowany wskaźnik - **Dostępność komunikacyjna** (zewnętrzna i wewnętrzna) wynosi: 0,21, co oznacza, że przekracza średnią, należy zwrócić jednak uwagę, że odnosi się on jedynie do sieci dróg lokalnych i liczby samochodów i to na poziomie powiatu, a pomija transport publiczny.

- łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km² powierzchni obrazuje stopień nasycenia terenu powiatu drogami określa jego wewnętrzną dostępność komunikacyjną transportem samochodowym, a liczba samochodów osobowych na

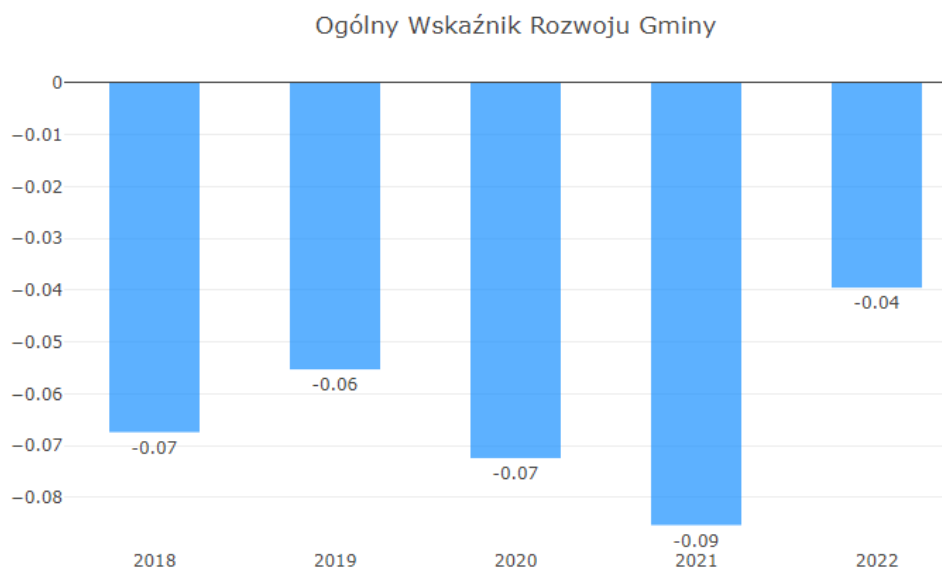
100 mieszkańców to obraz ich mobilność. Wartości tych wskaźników dla powiatu miechowskiego są zbliżone do wyników analogicznych powiatów.

Zintegrowany wskaźnik - **Ład i struktura przestrzenna obszaru** ma wartość ujemną: – 1,04, czego głównym powodem jest brak Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, oraz depopulacja wpływająca na ograniczone inwestycje mieszkaniowe.

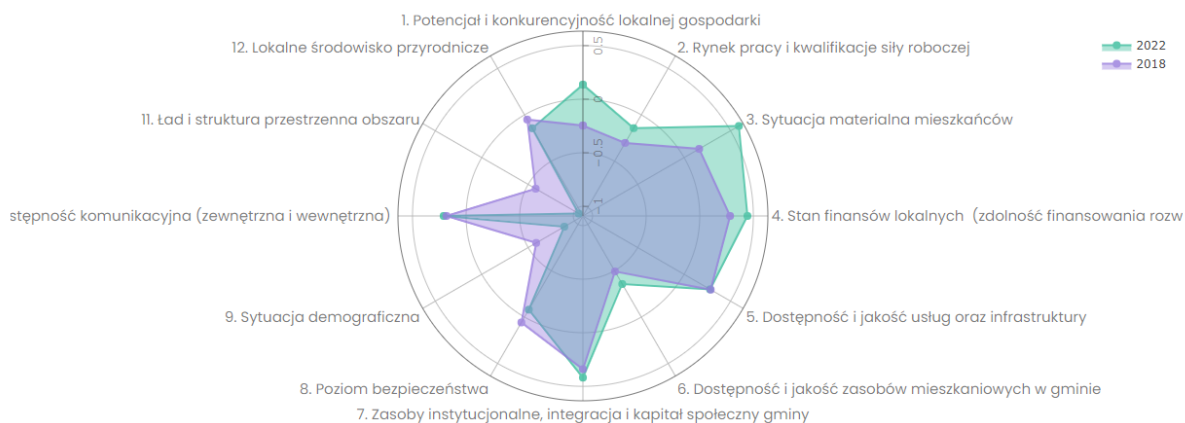
- Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców obrazuje odsetek inwestycji realizowanych na obszarach, dla których nie opracowano MPZP i świadczy o niepokrywaniu się kierunków planowania przestrzeni i rzeczywistych trendów inwestycyjnych – ze względu na nieznaczny odsetek powierzchni gmin pokryty Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego wskaźnik ten wzrósł w okresie 2016-2022.
- Liczba mieszkań oddanych do użytku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – informuje o zainteresowaniu inwestycjami mieszkaniowymi w gminie, co jest świadectwem jej dobrej kondycji społeczno-gospodarczej, w dłuższej perspektywie wpływa to na wzrost i odmłodzenie populacji zwiększa przychody własne gminy (PIT i podatek od nieruchomości). Wartość tego wskaźnika dla Polski i dla Małopolski przekracza 6.

Zintegrowany wskaźnik - **Lokalne środowisko przyrodnicze** ma wartość ujemną – 0,14 jego interpretacja jest utrudniona z powodu braku części danych.

OGÓLNY WSKAŹNIK ROZWOJU dla Gminy Książ Wielki wynosi $-0,04$. Oznacza to, że warunki rozwojowe w gminie są nieznacznie gorsze w porównaniu z podobnymi gminami miejsko-wiejskimi w Polsce (tzw. obszary ekstensywnej gospodarki). Analiza zmian wskaźnika w czasie pozwala zauważyć jego spore wahania. Tendencja zmian jest pozytywna i wyraźnie widoczna zwłaszcza w zakresie potencjału lokalnej gospodarki, sytuacji materialnej mieszkańców i stanu lokalnej gospodarki.

źródło: Raport Związek Miast Polskich – sytuacja społeczno - ekonomiczna Gminy Książ Wielki

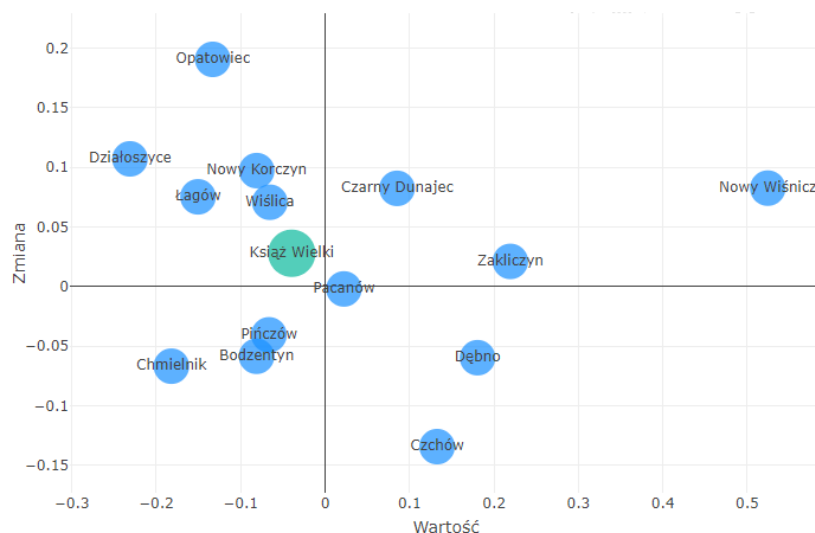
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Analiza porównawcza pozycji Gminy Książ Wielki na tle podobnych samorządów z Województwa Małopolskiego oraz Województwa Świętokrzyskiego sytuuje gminę bardzo blisko średniej wskaźników rozwojowych dla tego typu gmin.

O ile wartości wskaźników dla Gminy Książ Wielki (oś pozioma na wykresie) są poniżej wartości „0”, czyli poniżej średniej, to tendencja zmian w czasie jest pozytywna (oś pionowa na wykresie) wartość dla Gminy Książ Wielki są powyżej średniej.

To umiejscowienie gminy blisko środka wykresu, dowodzi stosunkowo ograniczonego potencjału rozwojowego, czego powodem są naturalne dla gmin o rolniczym charakterze czynniki.

Warto zauważyć duże zróżnicowanie pomiędzy porównywanym samorządami – tzn. wyraźnie silniejsza pozycja gmin z województwa Małopolskiego (w zakresie wartości osiąganych wskaźników praktycznie wszystkie poza Książem są powyżej średniej – prawa strona wykresu), w stosunku do gmin z Województwa Świętokrzyskiego. Książ Wielki jako graniczna gmina statystycznie również znajduje się w środku razem z Pacanowem.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

3. Syntetyczny wskaźnik rozwoju Gminy

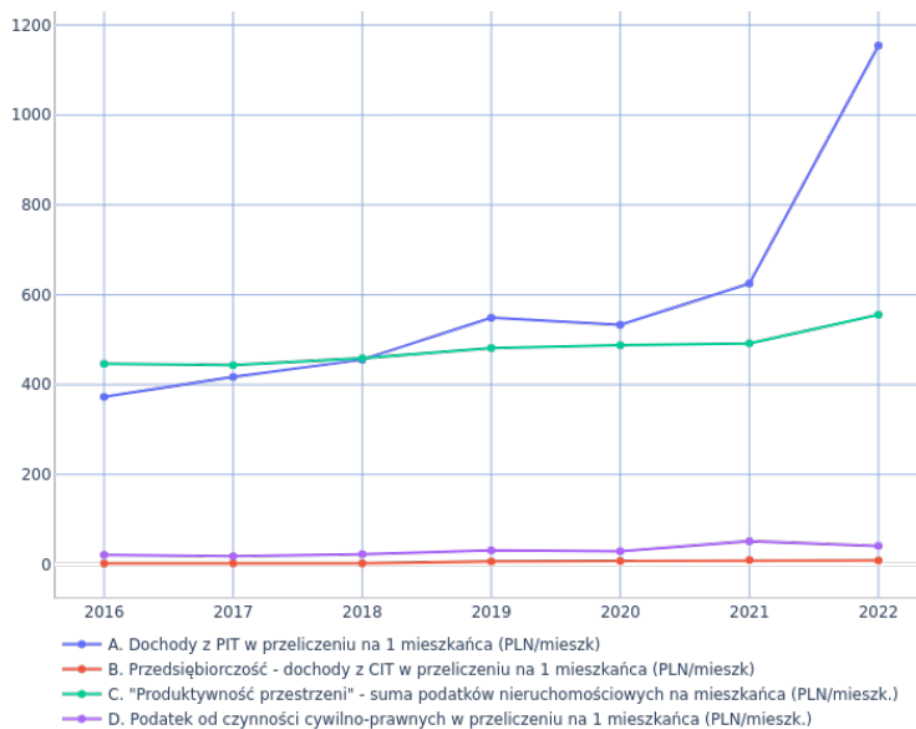
Syntetyczny wskaźnik rozwoju wyliczony został dla gminy w relacji do wszystkich gmin w kraju. Odzwierciedla on kluczowe czynniki rozwoju lokalnego i pozwala śledzić zmianę potencjału rozwoju gminy, składa się z 7 wskaźników bazowych. Wskaźniki od A,B,C,D i E mają charakter stymulujący rozwój, a wskaźniki F i G mają charakter destymulant.

Wartość dodatnia syntetycznego wskaźnika rozwoju oznacza, że wartości dla Gminy Książ Wielki kształtują się powyżej średniej dla wszystkich gmin w kraju; wartość ujemna syntetycznego wskaźnika rozwoju oznacza, że wartości dla Gminy Książ Wielki kształtują się poniżej średniej dla innych gmin w kraju.

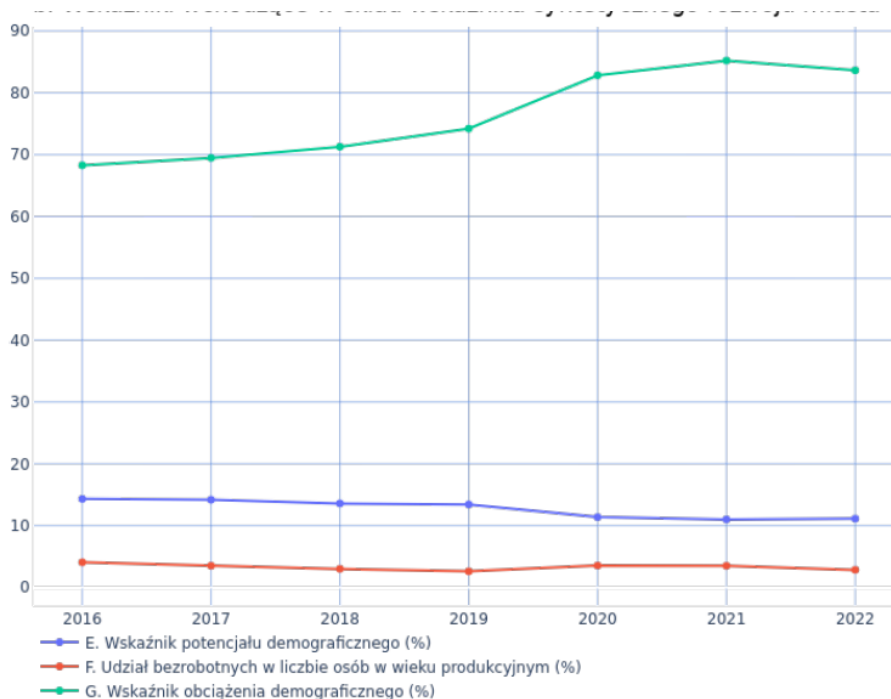
Wskaźniki bazowe dla Gminy Książ Wielki na 2022 r.

Wskaźnik bazowy	2016	2022
A. Dochody z PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN/mieszkańca)	372,58	1 154,69
B. Przedsiębiorczość - dochody z CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN/mieszkańca)	1,70	8,37
C. "Produktywność przestrzeni" - suma podatków nieruchomościowych na mieszkańca (PLN/mieszk.)	446,2	555,41
D. Podatek od czynności cywilno-prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN/mieszk.)	20,97	40,88
E. Wskaźnik potencjału demograficznego (%) Liczba mieszkańców w wieku 25-34 w liczbie mieszkańców ogółem	14,32	11,13
F. Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (%) Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie.	4,08	2,86
G. Wskaźnik obciążenia demograficznego (%)Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym.	68,28	83,63
Syntetyczny wskaźnik rozwoju	-3,50	-4,45

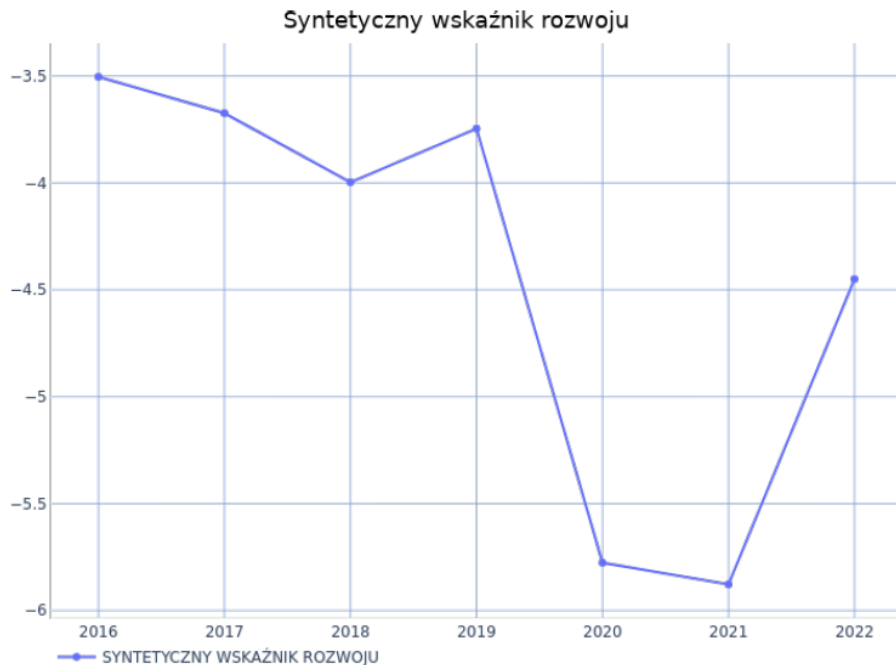
źródło: Opracowanie własne w oparciu o Raport – Sytuacja społeczno - ekonomiczna gminy Książ Wielki,
Związek Miast Polskich, 2024

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Analiza syntetycznego wskaźnika rozwoju obrazującego pozycję Książa Wielkiego na tle wszystkich gmin w kraju wskazuje na znacząco gorszą pozycję gminy, niż w odniesieniu do grupy porównawczej podobnych gmin. Wyniki te są specyficzne dla gmin o wiejskim charakterze, których dotyczą kluczowe problemy demograficzne i gospodarcze. Wskaźnik syntetyczny osiągnął bardzo niskie poziomy w latach 2020 i 2021. Od roku 2021 ma on tendencję wzrostową.

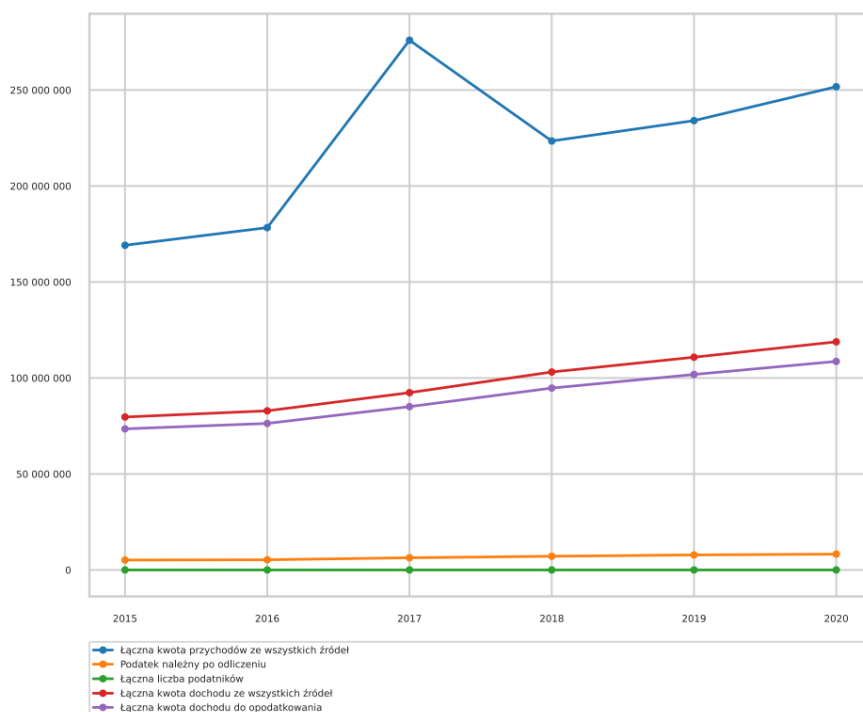
4. Podsumowanie

Powyżej przytoczona analiza wskaźnikowa obrazuje sytuację Gminy Książ Wielki w poszczególnych obszarach rozwojowych oraz odnosi ją do porównywalnych gmin jak i średnich krajowych.

Kluczowym problemem gminy jest pogarszająca się sytuacja demograficzna – depopulacja i szybkie starzenie się społeczeństwa. Problemy te stanowią istotną barierę rozwojową, wskaźniki obciążenia demograficznego, prognozy demograficzne potwierdzają kluczowe znaczenie tego problemu.

Kluczowym potencjałem rozwojowym gminy jest planowany Park Technologiczny w Książu Wielkim przy trasie S7.

Aktywność ekonomiczna mieszkańców ma tendencję wzrostową – rosną przychody oraz dochody mieszkańców, co pośrednio przekłada się na sytuację budżetową gminy.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://monitorrozwoju.pl/>)

Dane te są jednak trendem występującym w całym województwie i nie stanowią bezpośrednio o możliwościach rozwoju gminy.

Ze względu na specyfikę Gminy – obszary rolnicze, o dużej lesistości i małej gęstości zaludnienia komentarza wymaga obszar – Rolnictwo, który w większości analiz społeczno-gospodarczych jest marginalizowany.

Zgodnie z trendami krajowymi z czasem zmniejsza się liczba gospodarstw rolnych i wzrasta ich przeciętna powierzchnia. Powodem tego jest nieopłacalność rozdrobnionego rolnictwa oraz bardzo szybkie starzenie się mieszkańców wsi, którzy nie mają następców. Jednocześnie efektywność wyspecjalizowanej i/lub wielkoskalowej produkcji rolniczej wzrasta.

Gmina Książ Wielki ma warunki sprzyjające rozwojowi działalności rolniczej. Kluczowe z nich to: korzystne warunki glebowe, czystość gleb (możliwość produkcji żywności ekologicznej), polepszająca się struktura wielkościowa gospodarstw, bliskość dużych aglomeracji (potencjalne rynki zbytu), wysoki poziom mechanizacji rolnictwa, wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE.

Jednocześnie szereg czynników stanowi ograniczenie w rozwoju rolnictwa: niski poziom przetwórstwa produktów rolnych w gminie i okolicy, duża lesistość, obszary chronione, postępująca erozja gleb.

Bilans uwarunkowań rozwoju rolnictwa w gminie wskazuje, że nadal będzie ono istotnym źródłem dochodu mieszkańców i może dzięki specjalizacji być istotnym potencjałem rozwojowym (np. produkcja żywności wysokiej jakości, żywności ekologicznej itp.).

8. Źródła danych

Bank Danych Lokalnych – GUS dane za 2022 rok

Polska w liczbach - dane za 2022 rok

Powszechny Spis Rolny 2020 Raport z wyników, Warszawa 2021 GUS.

Raport– Sytuacja społeczno - ekonomiczna gminy Książ Wielki, Związek Miast Polskich, 2024

Monitor Rozwoju Lokalnego

Dane własne Urzędu Miasta i Gminy Książ Wielki